

Jniñu ja koo ja ni jini ndijin Juan

Jniñu ja koo

¹Jnu'un ja'a kuu ja ni kachi Yandios nuu Jesús, ja maa ya kuu Cristo. Ti ni nakachi ya jnu'un un nuu yivi kandixia, yivi ja ka junukuachi i nuu ya. Ti jnu'un ja'a xna'an nasa koo taka jniñu ja kuan kuyajni. Chi jandaa ndixia ja kuan kuyajni kivi ja jinu taka jniñu un.

Ru'u Juan, junukuachi ri nuu ya, chi ja yukan ni nakaji ya ru'u. Ti ni taji Yandios ñin ángel ja junukuachi nuu ya, ja na xna'an ya ru'u nasa koo taka jniñu yukan. ²Vijna ti ja'a ri jandaa siki taka jniñu ja ni jini ndijin ri un, ja jandaa ndixia kuu. Ni jini ri jnu'un Yandios jiin taka jnu'un ni ka'an Jesús, ja maa ya kuu Cristo. Sia'an ja'a ri jandaa siki taka ja ni jini ri.

³Ti ru'u Juan, kachi ri ja kancha Yandios jiin yivi ja ka'u i tutu ja'a nuu yivi ka ndututu. Ti kancha ya jiin taka yivi ja ka ñuso'o i jnu'un ja'a ja ni ka'an Yandios, ti chu'un ini i. Chi ja kuan kuyajni kivi ja koo taka jniñu ja yoso nuu tutu ja'a.

Chaa Juan tutu nuu ndi uxia tiku'ni yivi kandixia

⁴Ru'u Juan, chaa ri jnu'un ja'a nuu ra naa ra, nuu taka tiku'ni yivi ka kandixia ja iyo ini taka ñuu ja ka yi'i jiin ñuu Asia. Ñukuu ini ri ja vi'ga na kunda'u ini maa Yandios ro'o naa ra, ti na kondee kosiñ ini ra nu kunchuku ra ini ñuyivi ja'a. Maa ñin ni maa ya kuu sa'a yukan chi maa ñin ni maa ya kuu Yandios ja iyo vijna, ti ni iyo ya undi na jan'an ni ya'a, ti koo ya ja kuu saa ni. Ti ñukuu ini ri ja suni sia'an sa'a ndi uxia Espiritu ja kajin jiin ya yu'u mesa nuu ta'u

Yandios jniñu. ⁵ Ti ñukuu ini ri ja suni sia'an sa'a Jesús, ja maa ya kuu Cristo, ja ka'an ndaa kuiti ya. Xnakan maa ya ni nandoto nuu ñuji'i, ti kuña'nu ga maa ya nuu taka ga chaa ña'nu ja iyo nuu ñuyivi.

Maa ya kuu ja kunda'u ini yo'o, chi ni jati ya niñi ya ja ni chunaa ya yo'o nuu kuachi yo. Maa ya ni sa'a ja ni nduu yo yivi ya ja ta'u yo jniñu jiin ya. ⁶ Ni sa'a ya ja taka yo ni nduu sutu ja sajniñu nuu Tata ya Yandios. Yukan kuu ja na ka'an yo ja vii xaan kuña'nu ya, ti na ta'u ya jniñu nuu ni tu'u ja kuu saa ni. Sia'an na koo.

⁷ Chunso'o va'a ra nuu jnu'un ja'a chi nchaa Cristo nuu viko, ti ndi'i yivi kuni i nuu ya, ti undi yivi ni ka ja'ni ya kuni i nuu ya. Yukan ti taka yivi ni ka'nu ñuyivi, ndukui'ya ini i ti nakani xaan ini i ja tu ni kandixia i ya. ¡Yukan kuu ja koo! ⁸ Yandios ja vii xaan kuña'nu ya nuu ni tu'u ja iyo kachi ya: “Ta'u ri jniñu nuu ni tu'u ja iyo, undi nuu ni keja'a ñuyivi ti undi nuu xndi'i. Ja yukan kuu ri nanu letra A jiin Z, nuu keja'a ti nuu xndi'i, chi maa ri ni keja'a ndi'i ti maa ri sinu.” Sia'an ka'an maa Jito'o Yandios ja maa ñin ni maa ya kuu Yandios ja iyo vijna, ti ni iyo ya ja kuu saa ni ya'a, ti koo ya ja kuu saa ni.

Ni jini Juan ja vii kuña'nu Cristo

⁹ Maa ri kuu Juan ti chaa ri jnu'un ja'a nuu ra naa ra. Ru'u kuu ñani ra ja suni yi'i ri nda'a Jesús, ya kuu Cristo. Suni sia'an nanu ka ndo'o ro'o naa ra sia'an ni ndo'o ri nundo'o siki ja ka kandixia yo Jesús. ñin nuu ta'u jniñu Yandios nuu yo vijna, ti ñin nuu ja'a Jesús jnundee ini yo nava na kundee yo ni kanchuku yo nuu ñuyivi ja'a, undi kivi kivikoyo yo ñuu nuu ta'u Yandios jniñu. Ni ka'an kaji ri jnu'un Yandios siki Jesús. Ja yukan ni ka jniñ da ru'u ja kuu ri presu, ti ni chu'un da ru'u undi nuu isla ja nani Patmos.

¹⁰ Ni kuncha ri yukan kivi domingo, maa kivi ja nani kivi Jito'o. Ti ni jini ri ja ni ta'u jniñu maa Espíritu nuu ri, ti ni jiniso'o ri ñin ja ni kana ko'o ichi jata ri nanu nu tivi ñin ndiki, ¹¹ ti ni kachi:

—Chaa ra nuu tutu taka ja kuni ra. Ti taji ra ki'in nuu ndi uxia tiku'ni yivi ka kandixia ja ka iyo ini taka ñuu ja ka yi'i jiin ñuu Asia, ini ñuu Efeso, jiin Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, jiin Laodicea —ni kachi.

¹² Yukan ti ni ndeokoto ri ja kuni ri nau ja ka'an jiin ri. Ti ja ni ndeokoto ri, ni jini ri uxia candelero mani maa oro.

¹³ Ti ma'ñu uxia candelero oro yukan kande ñin ja kaa nanu maa Se'e Yivi Ñuyivi. Ñu'un ya ñin sa'ma kani ja jinu undi nuu ja'a ya. Ti nu'ni jika ya jiin ñin cinturón oro.

¹⁴ Xini ya jiin ixi ya skuivi la'li nanu ixi rii, xi nanu yu'va. Nduchi ya kaa nanu yaa ñu'un. ¹⁵ Ti ja'a ya kaa nanu kaa kuaan ja ni ndu'va nuu horno. Ti ni'in xaan ka'an ya nanu nu ni'in kua'a xaan yucha na'nu. ¹⁶ Ti yijni ya uxia chuxini ini nda'a kua'a ya. Ti nuu yu'u ya kenda ñin espada xaan ja iyo uu yu'u. Ti nuu ya kaa nanu nuu ndikandii nu nandinchaa kua'a.

¹⁷ Ru'u Juan, nu ni jini ri maa ya, ti ni nduva ri nuu ja'a ya nanu ndiyi. Ti ni chaa ya nda'a kua'a ya siki ri, ti ni ka'an ya:

—Koto yu'u ra. Maa ri kuu Yandios ja iyo undi na ti keja'a ga ñuyivi, ti koo ri ja kuu saa ni vasu na ndi'i taka ga ja iyo. ¹⁸ Yandios chaku kuu ri. Ni ji'i ri ko ni nandoto ri, ti vijna kuchaku ri ja kuu saa ni. Ja yukan ndiso ri jniñu siki taka nuu kue'e ja ka ji'i yivi naa i. Ti ndiso ri jniñu nuu ñuji'i ja nava kivi koyo i ti nava kekoyo i.

¹⁹ Nusa ti chaa ra nuu tutu taka ja ni jini ra, jiin taka ja iyo vijna, jiin taka ja koo ichi nuu. ²⁰ Xna'an ri vijna nasa kuni ka'an uxia chuxini ni jini ra ini nda'a kua'a ri, jiin nasa kuni ka'an uxia candelero un. Uxia chuxini un kuu

uxia ángel ja yí'i jiin uxia tiku'ni yívi ka kandixia. Ti uxia candelero un kuu uxia tiku'ni yívi ka kandixia —ni kachi ya.

Junu'un ja kua'a nuu uxia tiku'ni yívi kandixia Jnu'un ja kua'a ñuu Efeso

2

¹ Ni ka'an maa ya nuu ru'u Juan, ti ni kachi ya:

—Chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yívi kandixia ja kanchuku ñuu Efeso. Ti chaa ra jnu'un ka'an ri ja'a, chi ru'u kuu maa ya ja yijni ndi uxia chuxini nuu nda'a kua'a ri, ti jikonuu ri ma'ñu uxia candelero oro. ² Sia'an chiso ra: “Ja jini ri taka jniñu va'a ka sa'a ra, chi ka jitu ndi'i ini ra jiin jniñu ra, jiin ja ka sino ra taka jniñu ka sa'a ra. Ti jini ri ja tu ka ja'a ra jnu'un ja kivi yívi ndeva'a ma'ñu ra. Suni jini ri ja tu ka janta'u ra chaa ka xnda'u ja ka ka'an da ja kuu da apóstol, ti ka jini ndaa ra ja mani chaa xndoña'an ka kuu da. ³ Ni kundee ra ni ka ndo'o ra nundo'o ja ru'u, jiin ja tu ni ka kuita ini ra jiin jniñu ra.

⁴ Ti vasu yukan, ko iyo jaku ja ka'an ri jiin ra, chi tukaa ga ka iyo mani va'a ra jiin ri ni jiin ñani ra nanu ni iyo kivi ni ka keja'a ra. ⁵ Yukan kanuu ja nuku'un ini ra nasa ni kuu ja ni ka xndoo ra jnu'un mani ini un jiin ri. Ni ka xndoo ra jnu'un un, ko vijna ti nakani ini naa ra ti sa'a nava ni ka keja'a ra undi nuu. Chi nu tu nakani ini ra, ti chaa yachi ri nuu ra ti kankuachi ri siki ra, ti chajjiyo ri candelero ra ki'in, ti kenchaa ri jniñu ndiso ra nuu ri vijna.

⁶ Va jnu'un ñin jniñu ja kuajnu'un ri ro'o kuu ja ka jito u'u ra jniñu ndeva'a ka sa'a yívi nicolaítas, chi suni sia'an jito u'u ri jniñu un.

⁷ Ko na kachi ri nuu ra naa ra, ro'o yívi ka kandixia ja ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Ti chunso'o va'a nuu taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espíritu nuu taka tiku'ni

yivi ka kandixia. Kachi Espiritu ja taka ro'oj ja ka kandixia Cristo, nu kuandatu ndaa ra jnu'un ya ti kundee ra siki jniñu ndeva'a, yukan ti kua'a ya jnu'un ja kaji ra nde'e vixi ja kuun nuu iin yujnu siin, iin yujnu ja sa'a ja kuchaku ra ja kuu saa ni. Ti kande yujnu un nuu kancha Yandios nuu vii xaan kaa. Na chunso'oj va'a ra nuu jnu'un un”, kachi jnu'un —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Esmirna

⁸ Ni ka'an tuku maa ya nuu ru'u Juan, ti ni kachi ya:

—Chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Esmirna. Ti sia'an chiso ra: “Ru'u ja iyo ri ti sa ni keja'a ñuyivi, ti koo ri ja kuu saa ni ni ji'i ri ko ni nandoto ri. ⁹ Ti jini ri taka jniñu va'a ka sa'a ra, jiin taka nundo'oj ni ka ndo'oj ra, jiin ja ka kunda'uj ndixia ra. Ti vasu sia'an ko ansu nda'uj ndixia ra, chi su'va ka naskaya ra ja kuñava'a ra nuu Yandios ja ka kandixia ra jnu'un ri. Ti jini ri taka jnu'un ndeva'a ka ka'an yivi siki ra, yivi ka ka'an ja ka kuu i yivi ndaa, vasu tundo kuu kuiti i, chi so mani yivi ka xndoña'an ka kuu i, chi ka jandatu i nuu maa ja'u'u.

¹⁰ Ko koto yu'u ra jiin taka ja kondo'oj ra, vasu na sa'a ja'u'u un ja kivi sava ra vekaa. Chi koto jnuni yivi ro'oj, ti koo ndo'oj koo nene ra ti jaku kivi, vasu uxi kivi. Ti vasu sia'an, yukan ko na siuku ndaa ra vasu undi na kuū ra. Ti nu sia'an na sa'a ra, yukan na ti kua'a ri iin ta'uj ja kuchaku ra jiin Yandios ja kuu saa ni.

¹¹ Na kachi ri nuu ro'oj naa ra taka yivi kandixia, ja ka ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa, vasu na kondo'oj ra nundo'oj. Chunso'oj va'a naa ra jnu'un ka'an maa Espiritu nuu taka tiku'ni yivi ka kandixia. Kachi Espiritu ja taka ro'oj ja kandixia Cristo, nu kuandatu ra nuu jnu'un ya, ti siuku ndaa ra naa ra, vasu na kuū ra. Yukan na ti tu ni'in ra

nundo'o ja jna'nu ndatu ra ja kuū ra uu jinu. Na chunso'o va'a ra nuu jnu'un un”, —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Pérgamo

¹² Ni ka'an tuku maa ya nuu ru'u Juan, ti ni kachi ya:

—Na chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Pérgamo. Ti sia'an chiso ra: “Ru'u kuu ja ndiso jniñu ña'nu ga, ja ñava'a ri espada ja xaan ndinduu yu'u. ¹³ Jini va'a ri ja kanchuku ra nuu kuña'nu maa ja'u'u un ma'ñu yivi naa i, ja ka sa'a i jniñu ndeva'a. Ti vasu yukan ko ni'in ka yijni ra jiin jnu'un ri, jnu'un ja kuni ka'an sivi ri. Tu ni skexiko kuiti ra ja siki ni ka kandixia ra ru'u. Nda'u xaan ni kuu kivi na ni ka ja'ni yivi Antipas, chaa ni siuku va'a ja ni ka'an ndaa da jnu'un ri. Ti vasu sia'an ko tu ni ka yu'u ra ja kandixia ra ru'u. Va'a ni ka kundee ra vasu ni'in kunuu maa ja'u'u un kande ma'ñu yivi ñuu ra.

¹⁴ Ti vasu sia'an ko iyo jaku ja kuni ka'an ri nuu ra. Chi ma'ñu ra naa ra ka iyo yivi ja kandixia i jnu'un ni xna'an Balaam. Undi na jana'an chaa yukan ni xna'an da nuu Balac nasa skivi da yivi Israel nuu kuachi, ja kaji i ndeyu ni soko nuu santu ndeva'a jiin ja ka jika i jiin jnu'un sii ini. ¹⁵ Suni janta'u ra yivi ka kandixia jnu'un ja xna'an Nicolás, vasu so xnda'u da, chi ñin ni kua'an da jiin jnu'un xndoña'an Balac.

¹⁶ Nusa ti nakani ini ti xndoo ra kuachi ra. Chi nu tuu, ti yachi na ka'an ri jnu'un kii kua'a nundo'o, ja xndo'o ri yivi ka kandixia jnu'un ndeva'a yukan. Nanu espada kaña jnu'un un yu'u ri, ti kua'a ri nundo'o kii siki i.

¹⁷ Na kachi ri nuu ro'o naa ra, taka yivi ka kandixia ja ka ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa, vasu na kondo'o ra nundo'o. Na chunso'o va'a ra nuu taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espíritu nuu taka tiku'ni yivi ka kandixia. Kachi Espíritu ja taka ro'o ja ka kandixia

Cristo, na kuandatu ndaa ra jnu'un ya, vasu na kondo'o ra nundo'o, chi kachi ya ja nakua'a ya iin nuu ta'u kuu ra, ti ta'u un kuu iin nuu ndeyu ja tu jini kuiti inga yivi. Nakua'a ya iin nuu yuu, iin yuu kuijin, ti nuu yuu un yoso iin sivi jaa, ja ni iin yivi tu jini nasa kuni ka'an sivi un, chi maa iin ni yivi ja ni'in", jinu jnu'un —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Tiatira

¹⁸ Ni ka'an tuku maa ya nuu ru'u Juan, ti ni kachi ya:

—Chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Tiatira. Ti sia'an chiso ra: “Ru'u ja kuu ri maa Se'e Yandios, ka'an ri jnu'un ja'a. Nduchi ri kanda'a nanu yaa ñu'un. Ti ja'a ri kaa nanu kaa kuaan ja ni ndu'va nuu horno. ¹⁹ Jini va'a ri taka jniñu va'a ja ka sa'a ra. Ka kunda'u ini ra nuu jna'an ra. Kandixia ndaa ra ru'u. Ka junukuachi va'a ra nuu ri. Va'a ka kundee ra jiin taka jniñu ka sa'a ra. Ti jini ri ja vi'i ga ka sa'a ra taka jniñu va'a un vijna ansu kivi undi nuu. Yukan kuu ja jini ri ja va'a xaan ka sa'a ra vijna.

²⁰ Ti vasu yukan ko iyo iin ja kankuachi ri siki ra. Chi iyo iin ña'an ma'ñu ra naa ra ja nani Jezabel. Ti ni ja'a ra jnu'un ja xna'an ña un nuu ra naa ra. Chi kachi ña ja xna'an ña mani jnu'un Yandios. Ko so ja tu ka'an ña jnu'un ndaa, chi ka'an ña mani jnu'un xndoña'an nuu yivi ri ja ka junukuachi i nuu ri. Ti kachi ña ja vatuni nu sa'a ra sava'ni ga jniñu ndeva'a ja kuni yiki kuñu ra. Suni kachi ña ja tundo sa'a nu kaji ra kuñu ja ni soko nuu santu ndeva'a un. ²¹ Ko ja ni ya'a kua'a kivi ni ja'a ri ja na nakani ini ña, ko tu nakani kuiti ini ña ja xndoo ña jnu'un xndoña'an un.

²² Nusa ti na sa'a ri ja na koku'u ña. Ti nakua'a ri nundo'o xaan nuu taka ro'o ja ka siuku jniñu ndeva'a ja xndaku ña. Sia'an sa'a ri nu tu nakani yachi ini taka ro'o ja ka siuku ra jnu'un xnda'u ña un. ²³ Kua'a ri nundo'o kuu

taka ro'o ja ni ka kivi nduu jiin ña, ja kuu ra nanu se'e ña. Yukan ti nakuni taka tiku'ni yivi ka kandixia ja ru'u kuu Yandios ja jini ndiku'iti ri undi injnuni jiin ini añu yivi naa i. Chi ru'u kuu ja kua'a ta'u nuu ñin ñin ra nasa kaa maa jniñu ni ka sa'a ra.

²⁴ Ko tu ka'an ri sia'an nuu sava ga ro'o yivi ñuu Tiatira, chi tu ni ka janta'u ra jnu'un xndoña'an ja xna'an ña'an un, vasu ka iyo yivi yiv'i jiin ña ja ka ka'an ja vatuni ja sa'a i jniñu ndeva'a ja kuni maa ja'u'u. Tu ni ka jandatu ra nuu jnu'un xndoña'an un. Chi su'va ka siuku ra mani jnu'un ndaa. Nusa ti tu chayika ri ro'o naa ra ja kundikun ra inga jniñu. ²⁵ Maa ñin ni jnu'un ja ni ka tava ini ra ja siuku ndaa ra, ti jnu'un yukan na siuku ndaa ra undi kivi ndenda ri.

²⁶ Ka'an ri ja na siuku ndaa ra jnu'un ri nava na kundee ra siki jniñu ndeva'a, ti kuandatu ra nuu taka jniñu ta'u ri undi kivi sandi'i ni ga, vasu na kuu ra. Kivi yukan na ti tatu ri ñin jniñu nuu ra ja ta'u ra jniñu nuu taka nación, ²⁷ Suni sia'an nanu ni ni'in ri jniñu nuu Tata ri ja kuña'nu ri, ti ta'u ri jniñu nuu taka nación. Sia'an kuña'nu ra jiin ri nanu ñin pastor riñ ja jajniñu da ñin bastón kaa. Ti ni ñin tu kuu ndonda siki ra, chi nanu ta'u yachi ra ñin kisi, suni sia'an kundee ra siki i. ²⁸ Ti sa'a ri ja vii na kuña'nu ra nanu vii ndinchaa chuxini ja ndenda taka jaña'an.

²⁹ Na kachi ri nuu ro'o naa ra, taka yivi ka kandixia ja ka ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Na chunso'o va'a ra nuu taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espiritu nuu taka tiku'ni yivi ka kandixia", kachi jnu'un —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Sardis

3

¹ Ni ka'an maa ya nuu ru'u Juan tuku, ti ni kachi ya:
—Na chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Sardis. Sia'an chiso ra:

“Ru'u kuu maa ya ja ñava'a uxia espíritu Yandios jiin uxia chuxini. Ka ka'an yivi ja ka junukuachi ra nuu ri nu kanchuku ra nuu ñuyivi ja'a, ko vanuxia jini ndaa ri nasa kuu jiin jniñu ra, ti jini ri ja tu nijniñu un, chi ka kuu ra nanu ndiyi. ² Ni ka keja'a junukuachi ra nuu Yandios, ti ni kendo va'a jniñu ra nuu yivi naa i, ko jini va'a maa ya nasa kaa jniñu un, chi tu nijniñu. Ja yukan ti xnaa ya ro'o nu tu nachu'un ini ra. Chi ka kuni yuji ra vijna.

³ Yukan nuku'un ini naa ra taka jnu'un ndaa ni ka kutu'va ra. Ti kuandatu nuu jnu'un un, nakani ini naa ra ti xndoo ra kuachi un. Chi nu na nduni'in ini ra ti tu nakani ini ra, nusa ti sanaa ini ra na kua'a ri nundo'o nuu ra, ti ni tu kuni kuiti ra na kivi sa'a ri un.

⁴ Ti vasu sia'an ko iyo jaku yivi un ja tu ja'i kinikava i nuu kuachi. Chi saa ja su'va ka nakacha i sa'ma i. Maa ñin ni maa i kuu yivi va'a nuu ri. Ti nuu maa ñin ni maa i nakua'a ri ta'u ja kunchuku i jiin ri. Su'va nduña'nu i, ti nasama i jiin ñin sa'ma skiyi la'li, chi ni ka kundee i, ti tu ni ka kivi nduu i siki jniñu ndeva'a. Mani maa i kuu yivi va'a nuu ri, ja tukaa ga jna'nu ndatu i jiin kuachi i. ⁵ Sia'an ka'an ri jiin taka ro'o ja ka siuku ndaa ra jnu'un ri nava na kundee ra siki jniñu ndeva'a un, ti na nduña'nu ra ja nasama ra jiin ñin sa'ma kuijin. Ti tu nda'va kuiti ri sivi ra nuu libro nuu yoso sivi taka yivi ja kunchuku i jiin ri ja kuu saa ni. Chi su'va na stuu ri ja ka yi'i ndixia ra jiin ri. Sia'an stuu ri nuu Tata ri jiin nuu ángel ja ka junukuachi nuu ya.

⁶ Na kachi ri nuu ro'o naa ra, yivi ka kandixia ja ka ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Na chunso'o va'a ra nuu taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espíritu nuu taka tikuni yivi ka kandixia”, kachi jnu'un —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Filadelfia

⁷ Ni ka'an maa ya nuu ru'u Juan tuku, ti ni kachi ya:

—Chaa ra jnu'un ja'a na ki'in nuu ángel tiku'ni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Filadelfia. Sia'an chaa ra jnu'un un: “Ru'u kuu Yandios ndoo, Yandios ndaa. Maa ñin ni ru'u kuu ja ñava'a ndakaa jna'an rey David ja ni ta'u da jniñu nuu nación Israel, ja maa ñin ni ru'u kuu ja ndiso jniñu vijna, chi maa ñin ni ru'u kuu ja ka'an nau kuu ja kivi ñuu nuu ta'u ri jniñu. Nu na kachi ri ja kivi i, ti tu iyo ni ñin ja kasi ichi i. Ko nu su'va ru'u na kasi ri, ti tu iyo ni ñin ja nakuiña ichi un.

⁸ Ti ru'u ja ndiso ri jniñu un, jini ri taka jniñu va'a ja ka sa'a ra ja kuu ru'u. Ja yukan na kachi ri ja iyo nuña ñin yuxe'e ja kivi koyo ra ñuu nuu ta'u ri jniñu, ti yukan ni tu iyo ni ñin ja kasi i ichi un. Ti tukaa iyo kua'a ro'o ja ka kandixia yukan. Ti vasu sia'an ko ni ka jandatu ra jnu'un ri, ti tu ni ka skexiko ra ja kandixia ra ru'u.

⁹ Ti iyo yivi hebreo ini ñuu Filadelfia yukan ja ka'an i ja ka kuu i maa yivi Yandios, ko ka ka'an i mani jnu'un xndoña'an, chi ka kuu i mani yivi ka yi'i nda'a ja'u'u. Ko jaa kivi ti sa'a ri ja na jakuiñijiti i nuu ra naa ra. Sia'an na kuajnu'un i ja mani ndixia ri jiin ra naa ra.

¹⁰ Kii kivi ja koo kua'a nundo'o siki yivi nuu ni tu'u ñuyivi, chi nanduku ndaa ri nasa ni ka jika i ti xndichi ri i nasa kaa jniñu ni ka sa'a i. Ko nama ri ro'o naa ra nuu nundo'o un, chi vanuxia ni ka jandatu ra jnu'un ri ja ni kachi ri, ti ni ka kundee ra ni ka junukuachi ra nuu ri, vasu koo ndo'o koo nene ra.

¹¹ Ko sanaa ini ra ti ndenda ri nuu ra naa ra. Yukan kuu ja kanuu kundichi ni'in ra jiin jnu'un ni kandixia ra, jiin jniñu ni tatu ri nuu ra naa ra. Chi nu tuu, ti tukaa kundiso ra jniñu un ti kenchaa ri nuu ra, ti tukaa kua'a ri ta'u ra.

¹² Sia'an ka'an ri jiin taka ro'o ja ka siuku ndaa ra jnu'un ri, ja ka kundee ra siki ja ndeva'a un. Ti na sa'a ri ja nduña'nu ra ini ñuu nuu ta'u Yandios jniñu. Kanuu ga nduu ra sia'an

nanu kanuu ga ñin si'ni ini veñu'un nuu kancha Yandios. Ti kivi ra yukan, ti ni ñin tu kuu chajiyo ro'o nuu kancha ya un. Chaa ri sivi Tata ri Yandios nuu ra ja na nakuni ri ja ka yi'i ra nda'a ya. Chi na ki'in ri ñin sivi jaa, ti suni kua'a ri sivi un nuu ra naa ra jiin sivi maa Tata ri Yandios, ja nakuni ri ja ka yi'i ra jiin ñuu un. Ti ñuu yukan kuu Jerusalén jaa, chi ndujaa ñuu un ti kuun kiji ichi andivi undi nuu kancha Tata ri Yandios.

¹³ Sia'an ka'an ri jiin taka ro'o, yivi kandixia ja ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Na chunso'o va'a ra nuu taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espíritu nuu taka tikuni yivi ka kandixia”, kachi jnu'un —ni kachi ya.

Jnu'un ja kua'an ñuu Laodicea

¹⁴ Ni ka'an maa ya nuu ru'u Juan tuku, ti ni kachi ya:

—Chaa ra jnu'un ja'a nuu ángel tikuni yivi ka kandixia ja kanchuku i ñuu Laodicea. Chaa ra jnu'un sia'an: “Ru'u kuu Yandios ndaa kuiti, ti yukan ja'a ri jandaa jiin taka jnu'un ka'an ri ja mani jnu'un ndaa kuu. Maa ri ni sa'a ndi'i ja ni kachi Yandios ja na jankoo. ¹⁵ Yukan kuu ja jini ri taka jniñu ka sa'a ra, ja ni tu va'a ti ndeva'a, nanu nducha ja tu vijin ti ni tu ni'ni. Va'a ga ja na nduu ra nanu nducha vijin ndixia xi ñin jinu ni nduu ra nanu nducha ni'ni ndixia, ansu ja kuu ra nanu nducha ja tu jini yo nu vijin xi ni'ni.

¹⁶ Ko so ja ka kuu ra nanu nducha vixin, chi ni tu nakani ini ra, ti ni tu ndi'i ini ra siki nasa kaa ra. Ja yukan kuan kuyajni kivi ja chajiyo yachi ri ro'o naa ra, nanu ja nandujña yo ñin ja sa'a dañu ini yo. ¹⁷ Ka ka'an ra ja va'a xaan kanchuku ra, ja ka kuu ra yivi riku, ja tu iyo ni ñin ja nandi'i ra nuu Yandios. Ko ansu sia'an kuu, chi na kachi ri ja ka kunda'u ndixia ra. Tu nijniñu kuiti jniñu ka sa'a ra. Ka kuu ra nanu yivi nda'u ndixia, xi nanu yivi kuaa, ja kumani xaan nuu i, nanu yivi ja tu iyo sa'ma ku'un i. Tu kivi kuiti ini ra nasa kaa jniñu ka sa'a ra, ja tu nijniñu kuiti.

¹⁸ Nusa ti na xndaku ri nuu ra ja tukaa ga kundiyoyi ini ra ni'in ra ndajniñu ja yachi ni naa, chi ka jitu ndi'i ini ra nanu ka sa'a yivi ka nakutu xaan ini ja ni'in i oro va'a, xi oro ni kayu nuu ñu'un ja ndundoo. Chi su'va na kundiyoyi ini ra ni'in ra maa ñin ni ta'u ja kua'a maa ri nuu ra naa ra. Yukan na naskaya ra ja kuñava'a ra nuu ri. Na kundiyoyi ini ra ja nduña'nu ra ti nakui'na ra ñin sa'ma skiyi la'li. Ti yukan tukaa ga kukanuu ra nanu ja vichi lii ra. Ti nava sa'a yivi kuaa ja nduku i tajna kuu nduchi i, suni sia'an na kuñukuu ini ra ni'in ra ja kua'a ri nuu ra. Sia'an ti na nakuni ra nasa kaa ra jiin undi injnuni ra. ¹⁹ Sia'an xndaku ri nanu ja nduxaan ri jiin ra naa ra. Ko ansu ja tu kunda'u ini ri nuu ra, chi su'va kunda'u ndixia ini ri ro'o naa ra. Yukan kuu ja nakani ichi ri ro'o.

²⁰ Chunso'o va'a ra jnu'un un, chi nanu ja kandichi ri yuxe'e ra ti ka'an ri, vanuxia ñukuu ini ri ja na kivi jnu'un ri undi injnuni ra. Ti yivi na kuniso'o jnu'un ri ti kuantu'u i ru'u, yukan na ti kivi ri kunchaa ri jiin yi ti kaji nduu ri staa jiin i. ²¹ Sia'an ka'an ri jiin taka ro'o ja na siuku ndaa ra jnu'un ri nava na kundee ra siki jniñu ndeva'a un. Chi ru'u, ni kundee ri siki jniñu ndeva'a ja iyo ñuyivi ja'a. Ja yukan ni sa'a Tata ri ja na kuña'nu ri jiin ya, ti ta'u ri jniñu jiin ya. Suni sia'an sa'a ri jiin taka ro'o nu na kundee ra siki jniñu ndeva'a un, chi nduña'nu ra jiin ri ini ñuu nuu ta'u ri jniñu.

²² Sia'an kachi ri nuu taka ro'o, yivi ka kandixia ja ka ndiyoyi ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Chunso'o va'a naa ra taka jnu'un ja'a, chi sia'an ka'an maa Espiritu nuu taka tikuni yivi ka kandixia”, kachi jnu'un —ni kachi ya.

Taka ja kanchuku nuu andivi ka chiñu'un nuu Yandios

4

¹ Yukan na ti ru'u Juan, ni nde'e ri, ti ichi andiví ni jini ri nuña ñin yuxe'e. Ti ni jiniso'o ri ñin ndusu nanu ja tiví ñin ndiki, ti ni kachi:

—Ichi ja'a ndaa ra, ti na xna'an ri nuu ra taka jniñu ja koo ijña isa —kachi ndusu.

² Yukan ni maa Espíritu ni yinda'a ya ru'u kua'an ri nuu andiví. Yukan ni jini ri ñin mesa nuu nukoo maa ya ja ta'u ya jniñu.

³ Ti ndinchaa ya nanu ñin yuu xiñu ja taja ii jiin ñin yuu kua'a ja xiñu ii. Ti ni jikonduu yu'u mesa un ñin koo kiji, ja kaa nanu kaa ñin yuu kuii ja ndinchaa ii.

⁴ Xiin mesa un ni jini ri ja ni jikonduu oko kuun ga mesa nuu ta'u jniñu. Ti nuu mesa un nukoo oko kuun chaa ña'nu naa da ja ka ndiso jniñu da. Ti ka ñu'un da sa'ma skiyi la'li. Ti ñu'un xini da naa da corona oro. ⁵ Undi nuu mesa nuu ta'u ya jniñu kendakoyo taja, ti ñin ii ja ka'an taja un. Ti nuu mesa ya ka'iin uxia Espíritu Yandios ja kajin nanu uxia yiti na'nu ja kanda'a.

⁶ Ti nuu mesa ya suni kaa nanu ñin mar ja ndinchaa ii ti skiyi la'li nanu vidrio.

Ti xiin mesa ya ni jikonduu kuun ja chaku. Ti iyo kua'a nduchi ni tu'u ichi nuu jiin ichi jata.

⁷ Ñin ja chaku yukan kaa nanu ñin ndika'a. Ti inga kaa nanu ñin xndiki. Ti ja kuu uni chi ñava'a nuu nanu ñin chaa. Ti ja kuu kuun chi kaa nanu ñin ya'a ja jiko nuu tachi.

⁸ Ndi kuun ja chaku yukan ka iyo iñu ndijin ndi ñin ndi ñin. Ti ka iyo kua'a nduchi ni tu'u undi jiin ni chii ndijin. Ti kuu nduu kuu ñuu tu jakuñi ja ka'an sia'an:

Yandios ii, Yandios ndoo xaan kuu maa Jito'o Yandios, ja vii xaan kuña'nu ya nuu ni tu'u ja iyo.

Maa ñin ni maa ya kuu Yandios ni iyo na jana'an ni ya'a, ti iyo ya vijna,

ti koo ya ja kuu saa ni —kachi.

⁹ Ndi kuun ja chaku yukan siin ka kanajaa nuu maa ya. Ti tu ka jakuiñi ja kua'a ja yiñu'un nuu ya. Tu ka jakuiñi ja ka nakuanta'u nuu ya, nuu maa ya ja kancha nuu mesa un, maa ya ja chaku ja kuu taka saa ni.

¹⁰ Ti ja kanajaa ja chaku yukan, ti ka jakunjiti ndi oko kuun chaa ña'nu un nuu maa ya kancha mesa. Sia'an ka chiñu'un da maa ya ja chaku ja kuu saa ni. Ti ka chuku da corona da nuu mesa ya, ti ka ka'an da:

¹¹ Maa ñin ni maa ni kuña'nu ga, Jito'o Yandios.

Ja yukan nuu maa ñin ni maa ni nakua'a yo ja yiñu'un.

Nuu maa ñin ni maa ni ka ka'an yo ja vii xaan kuña'nu ni.

Maa ñin ni maa ni kuu ja ndisojniñu ña'nu ga, chi maa ni ni sa'a ni tu'u ja iyo.

Chi sia'an ni ndiyo ini maa ni ja sa'a ni, ti ni jakoo ndi'i un. Ni ka kachi da.

Ja ni nuña tutu ja yijni Yandios

5

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja maa ya ja kancha mesa, ni jniñi ya jiin nda'a kua'a ya ñin tutu kani ja ni nastuu. Ti yoso ndinduu nuu tutu un, ti ndasi jiin uxia sello, ñin sello ja kuu taka nuu.

² Ni jini ri ñin ángel ja ndisojniñu nuu ya, ti ni ka'an jaa ñin jnu'un:

—¿Nau kuu ja kuña'nu ga, ja ndisojniñu ña'nu ga ja ka'ncha sello nava na kuiña tutu ja'a? —ni kachi ángel un.

³ Ti ni andivi, ni ñuyivi, ni ja iyo chii ñuyivi, tu ni iyo ni ñin ja ndisojniñu ja kuiña tutu yukan, ni ja nde'e i nuu.

⁴ Yukan ni nde'e xaan ri chi tu ni iyo ni ñin ja kundisojniñu ja kuiña ti ka'u tutu yukan, ti ni ja nde'e nuu.

⁵ Sa ti ni ka'an ñin chaa ña'nu un jiin ri, ti ni kachi da:

—Koto nde'e ra. Iyo ñin ja ndisojniñu nanu ñin ndika'a ja kuña'nu ga ti nuu taka ga kuiti yuku. Kii ya nuu jna'an Israel ja ni xnukoo tata najana'an Judá. Yukan skonani yo maa ya ñin chaa kuña'nu ga nuu jna'an Judá. Chi suni maa rey David ni kii da nuu jna'an un, ti maa ya vaji nuu jna'an rey David. Yukan kuu ja skonani yo maa ya yo'o rey David. Maa ñin ni maa ya kuu ja ni xnaa taka jniñu ndeva'a. Nusa ti maa ni maa ya kuu ja kuiña tutu un ti ka'ncha ya ndi uxia sello un —ni kachi da.

⁶ Ti sava ma'ñu mesa jiin ndi uxia ja chaku un, nuu kancha chaa ña'nu un, ni jini ri ja kandichi ñin ja kaa nanu ñin lelu. Ti jito Lelu un nanu kuiti ni ji'i ja ni ka sa'a yivi naa i. Ti iyo uxia ndiki jiin uxia nduchi Lelu yukan, ja kuu ndi uxia Espiritu Yandios ja ni taji ya ka ja'an nuu ni tu'u ñuyivi.

⁷ Ni jaa maa Lelu un ti ni ki'in tutu yijni maa ya kancha nuu mesa un. ⁸ Ti nu ni jniñ ya tutu un, ti ndi kuun ja chaku un jiin oko kuun chaa ña'nu ja ndisojniñu un ni ka jakunjiti da nuu ya. Ti ñin ñin da ni ka yinda'a yaa ja nani arpa, jiin ko'o kuu oro, ja ñu'un chitu suxia kutu. Ti stuu suxia kutu yukan nasa kuu yivi ja yi'i nda'a Yandios, ja ka jikanta'u i nuu ya.

⁹ Ni ka jita i ñin yaa jaa, ti sia'an ka'an:

Maa ñin ni maa ni kuña'nu ga ja ki'in ni tutu ti ka'ncha ni sello ja ndasi.

Chi ni ka ja'ni i ni'in, ti jiin niñi ni ni chunaa ni kua'a yivi nuu taka yivi ja kanchuku nuu taka ñuyivi ja'a, taka yu'u, taka ñuu jiin taka nación.

Ni chunaa ni nuu yivi un, chi sia'an ti sa nduu i yivi Yandios.

¹⁰ Ni sa'a ni ja ni ka nduu i yivi Yandios ja ta'u i jniñu jiin maa ya.

Ni sa'a ni ja na nduu i nanu sutu ja kunukuachi nuu ya.

Nusa ti ta'u i jniñu ini ñuyivi ja'a—kachi da ka jita da.

¹¹ Maa ri Juan, ni nde'e ga ri, ti ni jini ri ja ka'an kua'a xaan ángel Yandios. Ni ka jikonduu xiin mesa ya jiin ndi kuun ja chaku un, jiin chaa ña'nu ka ndisojniñu un. Ti iyo kua'a xaan ángel yukan. ¹² Ti ni ka ka'an jaa da sia'an:

Xaan ga va'a kuu maa Lelu Yandios ja ni ka ja'ni i ya.

Ja yukan ndiso ya jniñu ña'nu.

Ni tu iyo ni ñin ja tu yi'i nda'a ya. Ti siuku ya jiin sava'a ni ga ja sa'a ya. Ja siki jniñu ña'nu ja ndiso ya, ti chiñu'un yivi maa ya.

Ti ka'an i ja vii xaan kuña'nu ya. Suni ka'an i ja va'a xaan ga kuu ya.

Ni ka kachi ángel un.

¹³ Sa ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni ka'an tendi'i ja ni sa'a Yandios ja iyo ini andivi, jiin ini ñuyivi, jiin chii ñuyivi, jiin ini mar. Ti ndi'i yukan ni ka ka'an:

Kusiñ xaan ini yo ja ka'an yo ja va'a xaan kuu Yandios ja kancha ya nuu mesa ja ta'u ya jniñu.

Kusiñ xaan ini yo ja ka'an yo ja va'a xaan kuu Lelu Yandios ja kancha nuu mesa nuu ta'u ya jniñu.

Ti na koo yo ja yiñu'un nuu ya, chi vii xaan kuña'nu ya undi vijna ti undi ni kani ni kuiya.

Ni ka kachi i.

¹⁴ Yukan na sa ni ka ka'an ndi kuun ja chaku un, ti ni ka kachi:

—¡Sia'an na koo! —ni ka kachi.

Ti ndi oko kuun chaa ña'nu ja ka ndisojniñu ni ka jakunjiti da, ti ni ka chiñu'un da nuu ya —ni ka kachi.

Ndi uxia sello

6

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja maa Lelu Yandios ni ja'ncha ya ñin ja uxia sello un. Ti ni jiniso'o ri ja ka'an ñin

jna'an ndi kuun ja chaku un. Ni ka'an nanu kana iin taja, ti ni kachi:

—¡Ña'an ti nde'e ra! —kachi.

² Yukan ti ni jini ri iin kuayu kuijin, ti yoso siki ti iin ja yinda'a iin kuji ja ski'in nduva. Ti yukan ni ni'in iin corona ja ku'un xini. Ti ni kee ja kanaa, ti ni kundee ni siki tendi'i.

³ Yukan ti Lelu ni ja'ncha ya sello kuu uu. Ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an inga jna'an ndi kuun ja chaku un, ti ni kachi:

—¡Ña'an ti nde'e ra! —kachi.

⁴ Ti ni jini ri ja ni kee iin kuayu kua'a, ti ja yoso siki ti un ndisojniñu ja xnaa jnu'un siki ja ka iyo mani ini yivi ñuyivi. So ja na ka'ni jna'an i. Ti suni ni ni'in da iin espada kani. ⁵ Yukan ti Lelu ni ja'ncha ya sello kuu uni, ti ru'u Juan ni jiniso'o ri ja ka'an inga jna'an ndi kuun ja chaku un, ti ni kachi:

—¡Ña'an ti nde'e ra! —ni kachi.

Ti nu ni nde'e ri ti ni jini ri iin kuayu jnuu. Ti ja yoso siki ti un yinda'a iin balanza ja chikua'a ndeyu. ⁶ Ti ma'ñu ndi kuun ja chaku un ni jiniso'o ri iin jnu'un ja ka'an:

—iin kilo ni triu na kinya'u ja sajniñu i iin kivi. Ti uni ni kilo cebada na ni'in i ja kinya'u i ja sajniñu i. Ko sa tu kumani aceite jiin vino nuu i —ni kachi jnu'un un. ⁷ Yucan ti Lelu ni ja'ncha ya sello kuu kuun. Ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an inga jna'an ndi kuun ja chaku un, ti ni kachi:

—¡Ña'an ti nde'e ra! —ni kachi.

⁸ Ti ni nde'e ri ti ni jini ri iin kuayu kuaan. Ti yoso siki ti iin ja ndisojniñu ja ka'ni yivi. Ti ichi jata ndikun inga ja ndiso jniñu ja skivi yivi naa i nuu ñuji'i. Ko ni sasiin Yandios ñuyivi ja kuu kuun nuu, ti ni ja'a ya jniñu nuu iin chaa un ja na ka'ni da yivi. Ti sa'a da ja na kuu yivi naa i jiin kue'e xaan. Sa'a da ja koo jnama xaan. Ti suni sa'a da

ja na kaji kuiti xaan ja ka iyo nuu ñuyivi ja'a taka yivi naa i. Sia'an kin xnaa chaa un yivi.

⁹ Ti Lelu yukan ni ja'ncha ya sello kuu u'un. Ti nu ni ja'ncha ya, ti ru'u Juan, ni jini ri ja iyo ñin mesa nuu ka chiñu'un i Yandios. Ti chii mesa un ka'iin yivi ni ka jil'i siki ja ka yi'i i jiin ya. Chi ni ka kandixia ndaa i jnu'un ya, ti ni ka siuku ni ini i jnu'un un na ni kunchuku i nuu ñuyivi ja'a. Ja siki yukan ti ni ka ja'ni yivi maa i. Ti ru'u ni nakuni ri yivi un. ¹⁰ Chi ka kanajaa i sia'an:

—Jito'o Yandios! Maa ni kuu Yandios ndoo. Va'a siuku ni taka jnu'un ja ni kee yu'u ni. Ko nasa ga kivi ti sa'a ndaa ni ja'a saña naa na, ti nakua'a ni ja na jna'nu ndatu yivi ni ka ja'ni saña naa na —ni ka kachi i.

¹¹ Yukan ti ni jini ri ja ni ja'a ya sa'ma kuijin ja na ku'un i, ti ni kachi ya nuu i:

—Kundatu naa ra ti jaku ga kivi, chi ka iyo ga ñani jna'an ra ja ka junukuachi i nuu Cristo, ja suni kuū i siki ja ka kandixia i ya. Chi kumani ja ka'ni yivi sava ga ñani jna'an ra ja suni ka junukuachi i nuu ya —ni kachi ya.

¹² Ti ru'u Juan, ni jini ri ja Lelu un, ni ja'ncha ya sello kuu iñu. Ti ni kii ñin ñujnaa xaan. Ti ni kuña nuu ndikandii nanu ñin sa'ma jnuu. Ti ni nduu yoo nanu niñi.

¹³ Ni jini ri ja ni kuun chuxini ichi andivi undi nuu ñu'un. Ni ka nukoyo nanu tichi vixi yi'i ja nu kee tachi ni'in xaan.

¹⁴ Ni kuxio andivi ti ni nastuu kua'an nanu ñin vijin tutu ka'nu. Taka yuku jiin ñu'un ka'iin ma'ñu nducha, ni ka kuxio kua'an.

¹⁵ Ti ja yukan ni ka yu'u xaan taka yivi kanchuku nuu ñuyivi. Ni ka yu'u taka rey, jiin taka ja ka kuña'nu, jiin ja riku, jiin taka capitán, jiin ja ka ndisojniñu ña'nu, jiin muzu ja ni ka jaan yivi, jiin chaa ka sa'a jniñu ja kuu ja kuu maa da. Taka un ni ka jankisa'yi chii yau kava jiin yau

kava ja iyo chii yuku. ¹⁶ Ti ni jiniso'o ri ja ka kana i yuku un jiin kava un, ti ni ka kachi i:

—Na ndeokava naa ra siki ri. Na kasi nuu ka yisa'yi ri, nava tu kuni maa ya ja kancha nuu mesa nuu ta'u ya jniñu, nava ni maa Lelu un tu kuni ya yo'o naa yo, chi kuiti ini ya ti vi'ga kua'a ya nundo'o kondo'o yo.

¹⁷ Vijna ndixia ti ni jaa kivi ka'nu ja kua'a ya nundo'o kondo'o yo. Ti tu ni iin ja kundee jiin jnu'un ja kuiti ini ya —ni ka kachi i.

Yivi ja kuu maa yivi ndaa ñuu Israel

7

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja kajin kuun ángel Yandios. Ti kajin da ndi kuun jiki ñuyivi. Ti tu ni ja'a ya jnu'un ja ya'a tachi. Ja yukan tukaa ni kee tachi nuu ñu'un ñuyivi. Ni tukaa ni kee tachi nuu nducha mar. Ni tukaa ni kee chii yujnu un. Sia'an ni ka sa'a ndi kuun ángel un.

² Yukan ti ni jini ri inga ángel Yandios. Vaji ya ichi nuu kaña ndikandii. Ti yinda'a ya sello maa Yandios, ya chaku. Ni'in ni kana ya xini ndi kuun ángel ja kajin ndi kuun jiki ñuyivi. Vanuxia ndi kuun ángel yukan ka ndisojniñu ja xnaa ñuyivi, ñu'un jiin nducha mar. ³ Ti ni kachi ya nuu i naa i:

—Kundatu ti'li naa ra. Xnakan na chaa ri sello Yandios jña taka yivi ja ka junukuachi i nuu Yandios, yukan na ti sa stivi ra ñuyivi. Ti stivi ra nducha mar. Ti xnaa ra taka yujnu un —ni kachi ya.

⁴ Yukan ti ni jini ri ja kachi ya nasa yivi ni jinu ja ni chaa ya sello jña. Ni jini ri ja iyo ciento uu xiko kuun mil yivi, ja kuu maa ni maa yivi Israel. Ti yukan ka kuu yivi ni ka yi'i nuu ndi uxi uu tata najana'an, chaa ni ka xnukoo nación Israel.

⁵ Uxi uu mil yivi ni ka kuu jna'an tata Judá ja ni ka ni'in sello un, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Rubén,

jiin uxi uu mil yivi ja ni kuu jna'an tata Gad, ⁶ jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Aser, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Neftalí, jiin uxi uu mil yivi ni ka kuu jna'an tata Manasés, ⁷ jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Simeón, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Leví, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Isakar, ⁸ jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Zabulón, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata José, jiin uxi uu mil yivi ja ni ka kuu jna'an tata Benjamín. Yukan ti ru'u Juan ni jini ri ja ni chaa ya sello nuu tendi'i yivi ja'a.

Yivi kua'a ja ka ñu'un sa'ma kuijin

⁹ Ti ru'u Juan ni nde'e tuku ri, ti ni jini ri ja ni ka ndututu kua'a xaan yivi, ja tu ni kuu ka'u ri nasa i ni iyo, chi yivi kua'a xaan ni kuu, ja vekoyo i nuu ni tu'u ñuyivi. Ti ka ka'an i tendi'i nuu yu'u ja ka ka'an yivi ñuyivi. Ti kajin i yu'u mesa nuu ta'u Yandios jniñu. Kajin i nuu maa Lelu Yandios. Ti ka ñu'un sa'ma skiyi la'li, ti ka yinda'a i nda'a nuu yukuñuu.

¹⁰ Ni ka keja'a ka kanajaa i, ti ni ka kachi i:

Yandios maa yo kuu ya ni nama saña.

Ti maa Lelu Yandios kuu ya ni sa'a ja ni ka nita'u na.

Ni ka kachi i.

¹¹ Suni ni kujin taka ángel Yandios nuu mesa un, nuu ka'iin chaa ña'nu ja ka ndisojniñu, jiin ndi kuun ja chaku un. Ti ni ka jakunjiti da, ti ni ka sino da nuu da undi nuu ñu'un, ja ka chiñu'un da Yandios.

¹² Ti ni ka ka'an da jiin ya:

¡Ni'in, Jito'o Yandios! Na ka'an yivi naa i ja kuña'nu xaan ga ni, chi jandaa ndixia ja vii xaan kuña'nu ni.

Vi'i ga ndichi ni.

Na kakanta'u na nuu ni.

Ja siki jniñu ña'nu ni, na kua'a na ja yiñu'un nuu ni.

Na ni'in kua'a xaan ga jniñu. Na kundee ni jiin taka ja sa'a ni.

Sia'an na kuu ja kuu saa ni, ti sia'an na koo.

Ni ka kachi ángel ya.

¹³ Yukan ti ni ka'an iin chaa ña'nu un jiin ri:

—Juan, ¿Nasa jani ini ra siki yivi ka ñu'un sa'ma xkiyi la'li un? ¿Nau ja ka kuu nu? ¿Nanu vaji i nusa? —ni kachi da.

¹⁴ Ti ni ka'an ri jiin da:

—Maa ni jini ni, taa —ni kachi ri.

Ti ni ka'an da jiin ri:

—Vekoyo i nuu iyo nundo'o xaan. Ka kuu i yivi ja ni ka nakacha i sa'ma i. Ni ka ndundoo undi ini añu i, chi ni ji'i maa Lelu Yandios ja siki maa i naa i. Ni jati ya niñi ya na ni ji'i ya. Ti jiin yukan ni ka ndundoo añu yivi un naa i.

¹⁵ Yukan kuu ja ka'iin yu'u mesa nuu ta'u Yandios jniñu, nava kunukuachi i nuu ya ja kuu nduu kuu ñuu. Ti sajniñu i nuu ve'e ya, ti koto va'a ya maa i chi kuncha ya jiin i.

¹⁶ Tukaa ga kuu i soko, ni tukaa ga ichi i nducha, ti ni tukaa ga kondo'o i jiin kiji ndikandii. ¹⁷ Chi maa Lelu Yandios kuncha ya jiin, kuncha ya mesa nuu ta'u ya jniñu, ti koto va'a ya i. Kunchaka ya i ki'in ya jiin i nuu kaña nducha skiyi xaan ja kunchuku i jiin ya ja kuu saa ni. Ti sa'a ya ja tukaa koo kuiti jnu'un kui'ya ini i naa i —ni kachi chaa ña'nu un.

Siki sello kuu uxia jiin ko'o kuu oro

8

¹ Yukan ti maa Lelu Yandios ni ja'ncha ya sello kuu uxia ja jasi tutu un. Ti nu ni te'nde sello un, ni kuna'in kuiti nuu andivi. Ni kuna'in ja kuu sava hora. ² Ti ru'u Juan ni jini ri uxia ángel ja ka'iin nuu Yandios, ti ni ka ni'in uxia ndiki.

³ Ti ni chaa inga ángel Yandios. Ni chaa da ti ni jakundichi da nuu altar nuu ka'iin ja ka chiñu'un Yandios. Yinda'a da ñin ko'o oro nuu kayu suxia kutu. Ni ni'in kua'a da suxia kutu chi kayu nuu ka jikanta'u yivi maa Yandios. Ni ja'ma ya suxia kutu un nuu ka chiñu'un i Yandios, ja na kayu nuu maa ya. ⁴ Sia'an ni kaa ñu'ma suxia kutu un ja ni ja'ma ángel Yandios. Ni kaa ñu'ma un jiin jnu'un ka jikanta'u yivi ya. Ni kaa kua'an undi nuu maa Yandios.

⁵ Yukan ti ángel un ni ki'in ya ko'o un, ti ni chu'un chitu da tikuañu'un ja kayu nuu altar un, ti ni jacha da siki ñuyivi. Ti ni kanajiin ñin taja. Ni'in, ti janducha, ti ni jnaa. Sia'an ni kuu na ni te'nde sello kuu uxia.

Jnu'un siki ndiki

⁶ Yukan ti ndi uxia ángel Yandios ni ka ni'in ya ndiki ja tivi da. ⁷ Ti ni tivi ndiki ángel undi nuu kuiti. Ti ni kuun ñiñi jiin ñu'un nuu ñuyivi ja sakanuu jiin niñi. Ti yukan ni kayu ñin ja uni nuu ñuyivi. Suni sia'an ni kayu ñin ja uni nuu yujnu. Ti suni ni kayu ñin ja uni nuu icha kuii. Sia'an ni kuu na ni tivi ndiki undi nuu kuiti.

⁸ Yukan ti ni tivi inga ndiki. Ti ni jini ri ñin ja kaa nanu ñin yuku ka'nu ni nduva kua'an nuu nducha mar, ti kanda'a kua'an nuu mar un. Ti ñin ja kuu uni nuu nducha mar un ni nduu niñi. ⁹ Ti ni ka ji'i ñin ja kuu uni nuu taka nuu kuiti ka'iin chii nducha un. Ti suni ni naa ñin ja kuu uni nuu taka barco. Sia'an ni kuu na ni tivi ndiki kuu uu.

¹⁰ Yukan ti inga ángel ja kuu uni ni tivi ya ndiki. Ti ichi andivi ni kanakava ñin chuxini ka'nu xaan. Ti ndincha kua'a nanu ñin ñu'un yiti na ni jinu vaji. Ni jinu siki nuu uni nuu taka yucha jiin siki taka soko nducha. ¹¹ Chuxini un ni nani ñin ja u'gua, chi tendi'i nducha nuu ni jinu ni ka nduu u'gua. Ti yivi ni ka ji'i nducha un, kua'a i ni ka ji'i, chi ni nduu ugua xaan nducha un. Sia'an ni kuu na ni tivi ndiki kuu uni.

¹² Yukan ti inga ángel ja kuu kuun ni tiví da ndíkí. Ti ñin nuu ndikandii jiin ñin nuu yoo jiin kua'a chuxini ni ka nativí. Sava ni ka nda'va. Ti tukaa ni ndii va'a chi ni kuña nuu ñin ñin nuu taka un. Sia'an ni kuu na ni tiví ndíkí kuu kuun.

¹³ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja kana ñin ya'a ja jiko tí undi sava andiví un, ti kachi tí:

—Ro'o yiví ñuyiví, xaan ga nda'u koo ra naa ra, chi nda'u xaan kondo'o ra, chi kuan kuyajni ja tiví uni ga ndíkí ndi uni ga ángel ya —ni kachi tí.

9

¹ Yukan ti inga ángel kuu u'un ni tiví da ndíkí. Ti ni jini ri ja ni kanakava ñin chaa, ti kaa da nanu chuxini. Ni kanakava da nuu ñuyiví, ti yinda'a da ñin ndakaa ja kuña da ñin soko kunu xaan.

² Ni jiña da yu'u soko un, ti ni kaña kua'a xaan ñu'ma, nanu ñin horno ka'nu xaan. Ti ndii ndikandii. Ko nu ni kaña kua'a xaan ñu'ma un, ti ni kuña ni tu'u nuu andiví jiin ndikandii.

³ Ti nuu ñu'ma un ni ka kenda ndíkua'yí, ti ni ka jichanuu tí nuu ni ka'nu ñuyiví. Ti ka ndisojniñu tí ja sa'a tí nanu ka sa'a ndisu'ma xaan un. ⁴ Ni ka ndisojniñu tí ja sa'a tí nundo'o nuu taka yiví, ja tu ka ndiso sello ja kuu yiví Yandios. Chi vanuxia tu ni ka ndiso tí jniñu ja stiví tí icha, ni ja stiví tí yuku, ni ja stiví tí taka yujnu.

⁵ Ni ka ndiso tí jniñu ja kua'a tí nundo'o nuu yiví un ja kuu u'un yoo, ko tu ni ndisojniñu tí ja ka'ni tí ndiyí. Chi so ja kua'a tí nundo'o nanu ka tuu ndisu'ma un. ⁶ Kiví un kundio ini yiví naa i ja na kuū i, ko tu kuu kuu nduku xaan i nasa a kuū i, ko tu ni'in i nasa.

⁷ Ti ndíkua'yí un, kanda tí nanu kanda kayu ja ka iyo tu'va ja kin kanaa. Xini tí ñu'un ñin corona oro. Ti kanda nuu tí nanu yiví. ⁸ Iyo xixi tí ti kaa nanu ñasi'i. Ti jnu'un

ti kaa nanu'un ndika'a. ⁹ Ti ñii ti kaa nanua kaa. Ti ni'in ndijin ti nanu ni'in nuu kuankoyo kua'a kayu nuu guerra ja ka jista ti carreta. ¹⁰ Su'ma ti kaa na nuna su'ma ndisu'ma, chi iyo ñin iñu nuu su'ma ti. Yukan ni ka ja'a ti nundo'o nuu yivi jiin su'ma ti un. Sia'an ni ka stuji ti yivi ja kuu u'un yoo.

¹¹ Ti iyo ñin ja kuña'nu nuu ti. Maa ñin yukan ni kuu ja ndito yu'u soko nuu ka'iin yivi ndeva'a un. Ti yukan kuu ñin ángel ndeva'a ja nani Abadón nuu yu'u hebreo, ti nuu yu'u griego nani Apolión. Sia'an ni kuu sivi ángel un, chi ni xnaa yivi naa i. ¹² Sia'an ni iyo ñin nundo'o un, ko iyo uu ga nundo'o ja kii.

¹³ Yukan ti inga ángel kuu iñu ni tivi da ndiki. Ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an ñin jnu'un. Ni ka'an undi ma'ñu ndi kuun xini altar oro ja kande nuu Yandios. ¹⁴ Ti ni kachi jini ángel Yandios ja kuu iñu:

—Nu iyo yucha ja nani yucha Eufrates, iyo kuun ángel ja ka nu'ni da. Kuan ndaji da —ni kachi.

¹⁵ Yukan ti ndi kuun ángel un ni ka ndaji. Ti ka iyo tu'va ja kuu maa hora, jiin kivi, jiin yoo, jiin kuiya, chi ka'ni da sava yivi ñuyivi. ¹⁶ Ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri nasa koso soldado kuayu nu na ki'in da. Ti kua'a xaan da ka iyo, chi ka iyo undi uu ciento millón da naa da.

¹⁷ Ja'a kuu ja ni jini ri na ni xna'an ga da nuu ri. Ni jini ri kuayu un, ti ni jini ri chaa ka yoso. Ti ka ñu'un da su'u nuu ja kua'a, ja nchaa, jiin ja kuaan. Ti xini kayu un ka nanuu xini ndika'a. Ti kaña ñu'un yu'u ti. Ti suni kaña ñu'ma yu'u ti. Ti suni ni kaña azufre yu'u ti. Taka un ni kaña yu'u ti.

¹⁸ Yukan ti ni ka ja'ni ti sava yivi ñuyivi. Ti kua'a xaan yivi ni ka ji'i vanuxia uni nuu ka ja'ni ti yivi un, ja ni kaña ñu'un yu'u ti, ni kaña ñu'a, ti ni kaña azufre yu'u ti. ¹⁹ Sia'an ni kuu chi ni'in xaan yu'u ti. Suni ni'in xaan

undi nuu su'ma ti, chi xaan su'ma ti un nanu yu'u koo, ti jiin yukan ni ka stuji ti yivi. Yukan ni kuu na ni ka ji'i iin ja kuu uni nuu yivi ñuyivi.

²⁰ Ko sava ga yivi ñuyivi, vasu tu ni ka ji'i i jiin nundo'o un. Ko ni tu ni ka nakani kuiti ini i ja xndoo i jniñu ndeva'a. Chi tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i ndaja'a ja yinda'a maa ja'u'u un. Tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i santu ja ni ka sa'a i jiin oro. Ni tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i santu ja ni ka sa'a i jiin plata. Ni tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i santu ja ni ka sa'a i jiin kaa. Suni tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i santu ja ni ka sa'a i jiin yuu. Ni tu ni ka xndoo i ja chiñu'un i santu ja ni kuu jiin yujnu. Tu kuiti ni ka xndoo i ja chiñu'un i taka yukan, vasu tu kuiti chaku ini santu un, ni tu jiniso'o, ti ni nu tu kuu kaka. ²¹ Suni sia'an tu ni ka xndoo i ja ka jajna'an ini i ka'ni i ndiyi. Suni tu ni ka xndoo i jniñu ja ka sa'a tasi i. Tu ni ka xndoo i ja ka jika i jiin jnu'un sii ini. Ni tu ni ka xndoo i jnu'un ja ka sakui'na i. Tu kuiti ni ka xndoo i taka jniñu ndeva'a un. Sia'an ni kuu na ni tivi trompeta kuu iñu.

Jnu'un ángel ja yinda'a tutu lulu

10

¹ Suni ru'u Juan, ni jini ri inga ángel Yandios vee kuun da ichi andivi. Ti kuu ya iin ángel kuña'nu ga. Chi suku ya iin tikulu viko, ti xini ya kaxndee iin koo kiji. Nu da kaa nanu nuu ndikandii. Ti si'in ya kanda nanu uu si'ñi yuxe'e, ti kanda'a.

² Ti yinda'a da iin tutu lulu ini nda'a da ja nuña. Ni jani da si'in kua'a da nuu nducha mar ti ni jani da inga si'in da nuu ñu'un ichi. Sia'an ni jakuiñi ángel un. ³ Yukan ti ni kanako'o da. Ni kanako'o da nanu kuu nu nde'e iin ndika'a. Ti nu ni kanako'o da, ni keja'a ka'an taja. ⁴ Undi uxia jinu ni ka'an taja un. Ti ru'u Juan, kuni chiso ri jnu'un

un nuu tutu, ko tu ni kuu, chi ni jiniso'o tuku ri ichi andivi ja ka'an iin jnu'un jiin ri, ti ni kachi:

—Koto chaa ra jnu'un ni ka'an uxia taja un. Chi su'va sava'a va'a ra jnu'un un —ni kachi.

⁵ Yukan ti ángel un ni kani'in da nda'a kua'a da ichi andivi, ⁶ ti ni keja'a ka'an ni'in teyii da. Ni ka'an teyii da jandaa siki maa ja chaku ja kuu saa ni, ja kuu ni kani, ja ni sa'a andivi jiin ñuyivi jiin taka ja iyo nuu, ti ni kachi da:

—Tukaa ga kukuee ti jinu taka ja ni chisojnu'un Yandios. ⁷ Chi jaa kivi ja jinu jniñu Yandios. Yivi na tivi sandi'i ni ga ndiki, ti kundaa taka jnu'un ni chisojnu'un da. Sia'an nanu ni chisojnu'un da nuu chaa ni ka kuu profeta, ja ni ka ka'an da jnu'un ya undi najana'an —ni kachi ángel kuña'nu un.

⁸ Yukan ti ni jiniso'o tuku ri ichi andivi ja ka'an inga jnu'un, ti ni kachi:

—Kuan ki'in tutu lulu ja nuña ini nda'a ángel ja kandichi nuu nducha jiin nuu ñu'un un —ni kachi jiin ri.

⁹ Sa ni ti ni tu'va ri nuu kandichi ángel un, ti ni kachi ri:

—Kua'a nuu ni tutu lulu ni nuu na —ni kachi ri.

Ti ni kachi da:

—Ki'in ti kaji ra. Ti kuu ugua chii ra sa'a. Ko yu'u ra, chi nduu vixi nanu nduxi ñuñu —ni kachi da.

¹⁰ Yukan ti ni ki'in ri tutu lulu un, ti ni yaji ri. Ti vixi ni kuu ini yu'u ri nanu nduxi ñuñu. Ko nu ni koko ri ti ni kuu ugua ndixia chii ri ni sa'a.

¹¹ Yukan ti ni kachi da jiin ri:

—Kanuu ja kin nakachi ra jnu'un Yandios. Ti ka'an ra jnu'un da nuu kua'a xaan yivi naa i siki nasa koo ijña isa, nuu tijni ñuu jiin nuu tijni nación ja siin siin yu'u ka ka'an i, jiin nuu tijni chaa kuña'nu —ni kachi da.

Siki uu chaa ka ja'a jandaa

11

¹ Yukan ti ni ja'a ya iin ku'va nuu ri ja na chikua'a ri, ti ni kachi ya:

—Kuan chikua'a veñu'un ka'nu Yandios. Ti chikua'a ra altar. Ti suni ka'u ra nasa yivi ka'iin ja ka chiñu'un i Yandios. ² Ko tu chikua'a ra yuxe'e veñu'un un. Koto chikua'a ra, chi kendo ja kuu yivi inga nación. Chi na kua'a i nundo'o nuu yivi ja kanchuku ini ñuu ii ja'a. Undi uu xiko uu yoo kuu ja kua'a i nundo'o nuu yivi ñuu ja'a —ni kachi ya.

³ Chi kua'a ri jniñu ña'nu nuu ndinduu chaa un ja na kua'a da jandaa siki ru'u. Ja kuu iin mil uu ciento uni xiko kivi kuu ja kua'a da jandaa. Ko ku'un da sa'ma ndayi siki ja kukui'ya ini da jiin kuachi ja ka sa'a yivi naa i —ni kachi ya.

⁴ Ti uu yujnu olivo un jiin uu candelero oro un kandichi nuu Yandios. Ti stuu ja maa ya kuu ja xiin ñuyivi. Ndinduu chaa un ka kuu da nanu uu yujnu Olivo jiin uu candelero oro, chi ka'iin da nuu Yandios ja kotu'va da ka'an da jnu'un ya, jiin ja ka sa'a da jniñu ña'nu ya. ⁵ Ti nu iyo yivi ka kuni kua'a nundo'o nuu chaa ña'nu un, ti kaña ñu'un yu'u ndinduu da ti kayu ndi'i yivi ja ka jito u'u nuu da. Undi siukan kin sa'a da jiin taka yivi ja ka kuni kua'a nundo'o nuu da. Ti maa yivi un kuū i. ⁶ Chi ka ndiso da jniñu ka kasi da, ti tukaa kuun sau ja kuu ni kuiya ja nakachi da jnu'un Yandios. Kuu sa'a da ja na nduu niñi taka nducha. Ti suni kuu stivi da ñuyivi jiin taka nundo'o. Nu kuni da ti kuu sa'a da un nuu nuu ni, nasa kuu ini maa da.

⁷ Yukan ti ja ni jinu ja ka nakachi da jnu'un Yandios, ti kenda iin ja kaa nanu iin kuiti xaan, kaña nuu soko kunu xaan un. Kenda ti kanaa jiin da naa da, ti kundee ka'ni maa da. ⁸ Ti kundatu yiki kuñu da ini ichi ka'nu maa ñuu un. Ti ñuu un kuu nuu ni ka ja'ni yivi maa Jito'yo, nuu ni ka

jatakaa i ya nuu nda'a cruz. Yukan kundatu yiki kuñu da. Ti kachi yivi naa i ja ñuu un kuu nanu Sodoma jiin Egipto.

⁹ Undi uni kivi sava nde'e tendi'i yivi naa i nuu ka ndatu ndiyi un. Yivi ñuu jika jiin yivi inga nación jiin yivi ka ka'an inga yu'u, yukan kuu yivi ja nde'e i nuu ka ndatu ndiyi un. Ko tu kua'a i jnu'un ja jakunduji ndiyi un. ¹⁰ Ko vanuxia ka kusii xaan ini yivi ñuyivi ja ka jitonchaa i nasa ni ka jna'an chaa un naa da. Ti na sa'a i viko ja na tejna'an nuu jna'an i iin iin ta'u ja ka kusii ini i, ja ni ka kundee i ni ka ja'a i nundo'o nuu da naa da, ti ni ka ji'i da.

¹¹ Yukan ni ya'a tuku uni kivi sava, ti ni na kua'a tuku Yandios tachi ya ini chaa un, ti su'va ni ka nandoto tuku da, ti ni ka ndokuiñi da kajin da, ti ni ka yu'u xaan yivi nu ni ka jini i nuu da kajin da. ¹² Yukan ti ni ka jiniso'o da iin ndusu ja kana ichi andivi, ti kachi:

—Kaa ti kikoyo ra undi ja'a—kachi.

Ti yivi ja ka jito u'u maa da, ni ka jini i ni ka ndaa da kuankoyo da ichi andivi jiin iin tiku'lu viko.

¹³ Ru'u Juan, ni ndakoto ga ri yukan, ti hora un ni chaa iin ñujnaa xaan. Ti iin ja kuu uxi nuu ñuu un ni naa. Ti ni ka ji'i uxia mil yivi naa i ja ni sa'a ñujnaa un. Sia'an ni kuu ti sava ga i ni ka yu'u xaan. Ti ni ka ndakuni'in i sivi maa Yandios kuña'nu ya kancha andivi.

¹⁴ Sia'an ni ya'a nundo'o kuu uu, ko yukan ti vaji tuku inga nundo'o. ¹⁵ Yukan ti inga ángel ja kuu uxia, ni tivi da ndikii. Ti ru'u Juan, ni jini ri ja ka'an jaa iin ndusu ichi andivi, ti ni kachi:

Jito'yo Yandios jiin Cristo, kuu ya ka ta'u jniñu vijna.

Maa ya ka ta'u jniñu nuu ni ñuu, nuu ni ka yinda'a yivi ñuyivi ja'a.

Ti ta'u ya jniñu ja kuu saa ni undi ja kuu ni kani.

Kachi ndusu un.

¹⁶ Yukan ti ndi oko kuun chaa ña'nu ja kanchuku yu'u mesa nuu kancha Yandios, ni ka jakunjiti da nuu Yandios, ti ni ka sino da nuu da undi nuu ñu'un ja ka nachiñu'un da ya, ¹⁷ ti ni ka kachi da:

Na kuta'u na nuu ni, Jito'yo Yandios, chi kuña'nu ni nuu ni tu'u ja iyo.

Maa ñin ni maa ni kuu Yandios ja ni iyo ja kuu na jana'an ja ni ya'a, ti iyo ni undi vijna.

Chi jandaa ndixia ja kuña'nu xaan ni ja ta'u ni jniñu nuu ni tu'u ja iyo.

¹⁸ Ni ka jito u'u yivi ñuyivi maa ni, ko su'va ni jaa kivi ja koto u'u ni maa yivi un naa i.

Ti sa'a ndaa ni kuachi siki taka yivi ni ka jil'i.

Ko na kua'a ni ta'u nuu maa yivi ni ka nakani jnu'un ni, vasu kuña'nu xi nda'u. Ko nuu maa i na kua'a ni ta'u.

Ti xnaa ndi'i ni yivi ja ni ka stivi maa jiin jna'an.

Ni ka kachi da.

¹⁹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja nuña veñu'un Yandios ja iyo andivi. Ini yukan ni jini ri ñin jajnu ja ñu'un yuu, ti nuu yuu yukan yoso jnu'un ni chisojnu'un Yandios nuu yivi Israel. Yukan ti ni keja'a ka'an taja, ti ni'in, ti jnaa, ti ni keja'a kuun ñiñi xaan, vanuxia ña'nu xaan kuu maa Yandios.

ñin ja so naa ini yo nde'e yo

12

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ichi andivi ñin ja so naa ini yo nde'e yo. Ni jini ri ñin ña'an, ti suku ña ndikandii nanu ñin sa'ma, ti kandichi ña siki yoo. Ti ñu'un corona xini ña ja ka ndeña uxi uu chuxini. ² Ñu'un se'e ña, ti kanajiin ko'o ña ja ja'ncha i chii ña, ja kaku se'e ña, ti jatu ña ja skaku ña i.

³ Yukan ti ni kenda ichi andiví inga ja so sa'u ii ini nde'e yo nuu. Ni kenda ñin koo kua'a ka'nu xaan. Ti iyo uxia xini ti jiin uxi ndiki ti, ti ndi uxia xini ti un ka ñu'un corona. ⁴ Ni jini ri ja jista ti ñin ja uni nuu chuxini ja iyo nuu andiví, ti ni siukoyo ti kua'an nuu ñuyivi. Yukan ti ni jakuiñi ti nuu ña'an un. Ni jakuiñi ti nuu ña chi vanuxia ja kuan kuyajni skaku ña ñin suchi lulu, ti kuni koko ti suchi lulu un. ⁵ Yukan ti ni skaku ña ñin se'e yii. Ko suchi un ndisojniñu i ja ta'u i jniñu nuu ni tu'u ñuyivi. Ta'u i jniñu nuu vaji ga kivi, ti vasu na koo yivi ni'in ini, ko ta'u i jniñu nuu ni tu'u yivi ñuyivi. Yukan ti ndaa i no'on i undi nuu kancha mesa Yandios nuu ta'u ya jniñu.

⁶ Ko ña'an un ni jinu ña kua'an ña undi nuu ñu'un te'e. Ti yukan iyo tu'va ñin ja ni satu'va Yandios ja ni'in ña ja kaji ña, chi kuncha ña yukan ja kuu ñin mil uu ciento uni xiko kivi.

⁷ Yukan ti ni iyo ñin jnu'un kanaa nuu andiví. Ni kenda ángel Miguel jiin ndaja'a ya, ti ni ka kanaa da jiin koo ka'nu un jiin ndaja'a maa. ⁸ Ti Miguel jiin ndaja'a ya, ni ka kanaa da jiin un. Ni kundee da jiin kuiti un. Ja yukan tukaa ni iyo nuu ja kunchaa kuiti un nuu andiví.

⁹ Siukan ni kuxio kuiti un kua'an ti. Ti yukan kuu maa koo ka'nu ja ni iyo undi najana'an xaan. Yukan kuu maa ja'u'u ja suni nani Satanás. Yukan kuu maa ja ni xnda'u ndi'i yivi ñuyivi naa i. Ni keni'in da kuiti un kua'an ti jiin tendi'i ndaja'a ti. Ti ni chaa ti jiin ndaja'a ti un undi nuu ñuyivi ja'a.

¹⁰ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ñin ndusu ja kana ichi andiví, ti kachi:

Vijna ti stuu Yandios ja ndiso ya jniñu ña'nu ga.

Chi ta'u ya jniñu, ti ni ja'a ya jniñu nuu Cristo ja na nama ya ñani yo jiin kua'a yo.

Apocalipsis 12:11 31 Apocalipsis 12:17

Chi ni keni'in ya maa iin ja kuni kankuachi siki maa i naa i.

Chi kuu nduu kuu ñuu kuni kankuachi siki i nuu Yandios.

¹¹ Ni ka kundee i siki ja'u'u un, chi maa Lelu Yandios ni jati ya niñi ya ja kuu maa i naa i.

Ti ni tukaa yu'u i kuū i ja siki maa ja'u'u un.

¹² Taka ra ja kanchuku andivi, na koo sii xaan ini ra naa ra.

Ko taka ra ja kanchuku nuu ñuyivi, chi koo ra jnukui'ya ini, chi ni chaa ja'u'u un nuu kanchuku ra naa ra.

Ti kuiti xaan ini i, chi jini ja tukaa ga koo kua'a ga kivi ja xnda'u nuu yivi naa i.

Ni kachi ndusu un.

¹³ Yukan ti ni jini kuiti un ja ni keni'in Yandios ti kua'an ti nuu ñuyivi. Ti tukaa kuu ndivi ti andivi. Ni jini ti ja sia'an iyo, ti ni keja'a ndikun ti jata ña'an ni skaku se'e un, chi kuni ka'ni ti suchi lulu un. ¹⁴ Ti ni ja'a Yandios uu ndijin na'nu nanu ndijin ya'a nuu ña'an un, ti ni ndava ña kua'an ña undi nuu ñu'un te'e un, ja nama ña maa ña nuu koo yukan. Ni kuncha ña yukan ja kuu uni kuiya sava, ti ni iyo ja kaji ña, sia'an nava tu kuni koo un nuu kande ña.

¹⁵ Yukan ti ini yu'u koo un ni kaña nducha. Ti ni joso ti nducha un nuu kua'an ña. Nanu iin yucha ka'nu ni kaña yu'u ti ti ni joso ti nuu kua'an ña, chi kuni ti ka'ni ti ña'an un niku. ¹⁶ Ko ni chindee chituu ñu'un un maa ña, chi ni nuña ñu'un un, ti yayukan ni kaan yau nanu xnduchi, ti yukan ni yijin nducha un kua'an. Ti koo un tukaa ni kujnuni ja sa'a ti.

¹⁷ Yukan na ti ni kuiti xaan ini koo un siki ña'an un. Ti ni kee ti kua'an ti, ja kanaa ti jiin taka ga yivi ja ka kuu i se'e ña, maa yivi ja ka jandatu i jnu'un ni ta'u Yandios, ja ni ka kandixia ni ini i jnu'un Jesús. Ti ja sia'an ni ka kanaa koo un jiin ña'an un.

Yukan ti ni kendo ti kandichi ti nuu ñiti yu'u mar un.

Kuiti ni kaña nuu nducha mar

13

¹Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni kaña nuu nducha mar un ñin kuiti. Ti iyo uxia xini ti jiin uxi ndiki ti. Ti ndi uxi xini ndiki ti un ka ñu'un corona. Ti nuu ndi uxia xini ti un yoso ñin sivi ja kanchaña'an siki sivi Yandios, chi ka'an ja kuiti xaan un kuu maa Yandios. ²Ti kaa kuiti xaan un nanu kaa ñin kuñi.

Ti ja'a ti kaa nanu ja'a oso, ti yu'u ti kaa nanu kaa yu'u ndika'a. Yukan ti koo ka'nu un ni ja'a ndi'i ti jniñu ña'nu kundiso kuiti un, jiin ñin mesa nuu ta'u ti jniñu.

³Ni tuji ñin xini ti. Nanu ja kuni kuu ti jiin. Ko nuu ni tuji ti un ni nduva'a tuku ni. Ti so ni naa ini tendi'i yivi, chi ni nduva'a ni xini ti un, ti ja yukan ni ka chindikun i jata kuiti un ja kunchañu'un i ti.

⁴Ni ka chiñu'un i koo ka'nu un, chi ni ja'a ti jniñu ña'nu nuu inga kuiti un, ti suni ni ka chiñu'un i maa. Ti ni ka keja'a ka ka'an i:

—Tu iyo inga nanu ñin kuiti ja'a. Ni ñin tu kuu kanaa jiin maa ti —kachi yivi un naa i.

⁵Ni ja'a Yandios jnu'un ja na sa'a kuiti un nasa kuu ini maa ti. Vanuxia ni ka'an ndeva'a ti siki ya, so ja na kunchañu'un yivi ti ti ansu maa Yandios. Ja kuu uu xiko uu yoo ni ja'a ya jnu'un ja sia'an na sa'a kuiti un. ⁶Ti ni ka'an ndeva'a ti siki Yandios, chi ni kachi ti ja na kunchañu'un yivi maa ti ti ansu maa Yandios. Sia'an ni ka'an ndeva'a ti siki ya, ti suni ni ka'an ndeva'a ti siki yivi ya, siki yivi ja ni ka ni ta'u i kanchuku i jiin Yandios undi andivi.

⁷Suni ni ja'a Yandios jnu'un ja na kanaa ti jiin yivi ya ja kanchuku i nuu ñuyivi ti na kundee ti. Suni ni ja'a ya jnu'un ja na ta'u ti jniñu nuu yivi ñuyivi, vasu nuu yivi ñuu jika, xi yivi taka ga nación, xi yivi ka ka'an taka nuu yu'u, ko sia'an ta'u ti jniñu siki i naa i.

⁸ Yukan kuu maa yivi ja tu kunchuku kuiti i jiin Yandios, chi tu ni kandixia i nuu maa Lelu ya.

Ja ni nakaji ya ya kuu Lulu un, ja na kati ya niñi ya, ti na kuū ya nuu nda'a cruz. Sia'an ni nakaji ya ya un undi na sa ti koo ga ñuyivi ja'a. Ti tu ni chiso kuiti ya sivi yivi un nuu tutu ya, chi tu ni ka kandixia i maa Lelu un.

⁹ Ru'u Juan, na kachi ri nuu taka ro'o yivi ka kandixia, ja ka ndiyo ini ra kuni ra jnu'un ndaa. Ti chunso'o va'a naa ra nuu taka jnu'un ja'a. ¹⁰ Nusa ti nu na chondee yivi naa i ro'o vekaa, ti jandaa ni kuu ja ki'in ra vekaa. Nu na kua'a i tau ra jiin machete ja ka'ni i ro'o, ti jandaa ni kuu ja sia'an kuu ra. Yukan kuu ja kanuu ja koto sakui'ya ra ini ra ja kaka ra nuu ichi Yandios. Chi yo'o ja ni nakaji ya maa yo ja na kuū yo yivi ya, ti na kaka ndaa yo nuu ichi ya, vasu na kachi yivi ja ka'ni i yo'o.

Kuiti ni kaña ichi chii ñu'un

¹¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni kaña inga kuiti ichi chii ñu'un. Ti iyo uu ndiki ti ja ni nakava nuu nanu ndiki rii. Ti ni ka'an ti suni sia'an nanu ni ka'an koo ka'nu un. ¹² Ni ndiso ndi'i ti jniñu ja ndiso maa inga kuiti ka'nu un. Yukan ti ni sa'a ti ja na chiñu'un yivi ñuyivi inga kuiti un, maa kuiti ja ni tuji xini un, ko ni nduva'a ti.

¹³ Ti kuiti ni kaña chii ñu'un un ni sa'a ti jniñu ña'nu, ja so ni ka naa ini yivi naa i. Ti ni ka jini tendi'i yivi un ja kayu ñu'un ichi andivi, ti ni skuun ti ñu'un un vaji ichi nuu ñuyivi. ¹⁴ Sia'an ni xnda'u kuiti un yivi ñuyivi naa i, ja ni sa'a ti jniñu ña'nu un siki ja ni kachi jna'an ti un.

Suni ni kachi ti ja na sa'a yivi in santu ja kaa nanu maa kuiti ni tuji xini un jiin machete, ko tu ni jil'i ti. Sia'an ni kuña'nu xaan kuiti un. ¹⁵ Ti sa'a ti ja santu kuiti un na jista tachi nanu kuiti chaku nava na kuu ka'an ti, ti na ka'ni ti taka yivi ja tu jandatu i ja chiñu'un i maa ti.

¹⁶ Ti kuiti ni kaña chii ñu'un un ni chayika ti ja na ni'in yivi naa i ñin jnuni maa xini nda'a kua'a i xi yujiña i. Ni chaa ti jnuni un nuu tendi'i yivi naa i, vasu yivi nda'u xi yivi kuña'nu, vasu yivi ñava'a xu'un xi yivi tu ñava'a xu'un, vasu kuu i muzu ja ni ka jaan yivi xi yivi ja ka sajniñu ja kuu maa. Ni ta'u ti jniñu ja tendi'i kuiti yivi na ni'in jnuni un. ¹⁷ Chi vanuxia nu tu kundiso i jnuni un, ti tu kuu xiko i ni tu kuu kuan i. Sia'an kuu nu tu kundiso i jnuni ja kuu sivi kuiti xiin número ja kuu sivi ti.

¹⁸ Ja'a na nanduku yo nasa kuni ka'an un. Yivi chaku ini ti na nanduku i nasa kuni ka'an maa número kuiti un, chi kuu nanu número ja ka ka'u yivi ñuyivi ja'a. Ti número kuiti un kuu iñu ciento uni xiko iñu.

Yivi Lelu Yandios ja ka jita i yaa

14

¹ Yukan na ti ru'u Juan, ni nde'e ri, ti ni jini ri ja kandichi maa Lelu Yandios xini yuku Sión. Suni iyo ciento uu xiko kuun mil yivi jiin ya. Ti yujiña i ka yoso sivi maa ya jiin sivi Tata ya Yandios.

² Yukan ti ichi andivi ni jiniso'o ri ja ka'an, ti ni'in xaan ka'an nanu nuu jika kua'a xaan nducha xi nanu ni'in ka'an ñin taja. Ni jiniso'o ri ja ka'an nanu nuu ka'iin kua'a yivi ka chaa yaa nani arpa. ³ Ni ka ndututu i nuu ya ja nukoo xiin mesa nuu ta'u ya jniñu, nuu ka'iin kuun ja chaku jiin chaa ka kuña'nu un. Yukan ti ni ka keja'a ka jita i yaa. Ni ka jita i ñin yaa jaa. Ti yivi un ka kuu yivi ja ni nama ya nuu ñuyivi ja'a. Ti yukan ka'iin ciento uu xiko kuun mil yivi naa i. Yivi yukan kuu ja ni ka kutu'va yaa un. Chi vanuxia tu kuiti inga ja kutu'va yaa un.

⁴ Yivi un tu ni ka jika i ichi ndeva'a, ja kusikinchaajna'an i. Tu ni ka ndiyo ini i jniñu ndeva'a, chi su'va ni ka sandoo i maa i jiin undi ini añu i. Yivi un ni ka chiñu'un ndaa i

maa Lelu Yandios. Ni ka siuku i nava ni ka'an ya. Chi ni nama ya i ma'ñu yivi ñuyivi, ti ka kuu i nanu iin ta'u ja ka ja'a yivi nuu Yandios jiin nuu maa Lelu ya. ⁵ Tu ni ka ka'an kuiti i jnu'un xdoña'an. Chi ni ka iyo ndoo ini i, ti ni ka iyo ndoo añu i nuu Yandios.

Jnu'un ni ka ka'an ángel iin ichi andivi

⁶ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri inga ángel Yandios ja ndava kua'an ichi andivi. Ti yinda'a ya iin jnu'un Yandios ja tu naa kuiti. Ni kachi da ja xndichi Yandios yivi ñuyivi. Ni nakani da jnu'un un nuu yivi ñuyivi naa i, nuu yivi taka nación, nuu yivi taka ñuu, nuu yivi taka jna'an, nuu yivi ka ka'an inga yu'u, nuu tendi'i yivi un ni ka'an ángel un.

⁷ Ni kanako'o ya xini i naa i:

—Kuandatu naa ra nuu Yandios. Na kani ini ja maa iin ni maa ya kuu Yandios. Ti chiñu'un maa ya naa ra, chi ja kuan kuyajni kivi ja na nduku jnu'un ya siki yivi ka sa'a ndeva'a un. Na chiñu'un maa ya, chi vanuxia maa ya kuu ja ni sa'a andivi. Ti maa ya ni xnukoo ñuyivi. Maa ya ni sa'a nducha mar, ti maa ya ni sa'a soko nducha —ni kachi ángel un.

⁸ Yukan na ti ni chaa inga ángel Yandios, ti ni kachi da:

—Ni kuu na'in ñuu ka'nu, ñuu Babilonia. Ni naa ñuu un chi ni sa'a yivi ñuu yukan ja na naa yivi ñuyivi, ja ni ka sa'a i jniñu ndeva'a sia'an nanu ni ka sa'a yivi ñuu yukan —ni kachi da.

⁹ Yukan ti ni chaa inga ángel ti ni ka'an jaa nuu yivi naa i:

—Nu chiñu'un ra kuiti ndeva'a un, xi chiñu'un ra santu ti, nu ni'in ra jnuni ti ja kuncha yujiña ra, nuu chu'un ra jnuni un ja kuncha xini nda'a kua'a ra. ¹⁰ Nusa ti kuiti xaan ini Yandios siki ra. Ti na kua'a ya nundo'o kondo'o xaan ra. Tukaa kuanka'nu ini Yandios nuu ra, chi kayu ra nuu ñu'un jiin azufre, ti koto nchaa taka ángel Yandios jiin maa

Lelu ya nundo'o jna'an ra. ¹¹Ti jandaa ndixia ja kondoo ra nuu kayu ñu'un un chi koo ñu'ma, ti kayu ra ja kuu saa ni, nu na chiñu'un ra kuiti un xi santu ti xi ja kuncha jnuni ti yujiña ra. Ko na kachi ri ja tukaa kaña kuiti ra nuu nundo'o un. Kuu nduu kuu ñuu koo ndo'o koo nene ra nundo'o un —ni kachi ángel un.

¹²Nusa ti kanuu ja kuu yivi Yandios ja koto ma xndi'i ra ini i ja kaka ndaa i nuu ichi Yandios, maa yivi ja ka yi'i nuu nda'a ya, chi ka ndiyo ini i ja kuandatu i nuu jnu'un ya.

¹³Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ñin jnu'un ja ka'an ichi andivi ti ni kachi jiin ri:

—Chiso ra jnu'un ja'a: “Na koo sii ini yivi ja ka kandixia i Jito'yo. Na koo sii ini i undi kivi na jaa kivi kuū i. Sia'an na koo undi vijna ti undi ja kuu taka ga kivi vaji”, kachi. Sia'an kachi Espiritu Yandios ja na koo sii ndixia ini i, chi ndetatu i ja ni ka sajniñu i. Ti jandaa ndixia ja tu naa ini Yandios jniñu ni ka sa'a i, chi ni ka kundee i jiin jniñu ni ja'a ya nuu i naa i —ni kachi.

¹⁴Yukan ti ru'u Juan, ni nde'e ri ti ni jini ri ñin viko xkiyi la'li nuu andivi. Ti nuu viko un kancha ñin ja kuu maa Se'e Yivi Ñuyivi. Ñu'un ñin corona oro xini ya. Ti yinda'a ya ñin vusu kuañi ii yu'u. ¹⁵Ti ni kenda inga ángel Yandios. Ni kee da nuu maa veñu'un Yandios ichi andivi, ti ni kanako'o da xini da ja kancha nuu viko un, ti ni kachi da:

—Ka'ncha ni jiin vusu ni, chi ja ni jaa kivi ja nastutu ndi'i ni, nanu ka'ncha yo triu ja ja ni kuaan —ni kachi ángel un.

¹⁶Nusa ti maa ya ja kancha nuu viko un ni chu'un ya vusu ya ini ñuyivi, ti ni ja'ncha ya ja nastutu ya taka nuu ñuyivi. ¹⁷Yukan ti ni kenda inga ángel Yandios. Suni ni kee ya veñu'un Yandios ichi andivi ti suni yinda'a da ñin vusu kuañi ii. ¹⁸Ti undi nuu altar ichi andivi ni kee inga ángel ja ndisojniñu siki ñu'un ja kayu nuu altar un. Ti maa

da un ni kanako'o da xini ángel ja yinda'a vusu un, ti ni kachi da:

—Ka'ncha jiin vusu ra, ti nastutu ra nde'e tika'ya un, chi ja ni jichi —ni kachi ya.

¹⁹ Yukan ti ángel un ni ja'ncha da jiin vusu da, ti ni nastutu da nde'e tika'ya ja kaa nuu ñu'un un. Ti ni chu'un da nde'e tika'ya un nuu taxin nava na kaña nducha tika'ya un, chi yukan kuu nuu kuiti xaan ini Yandios jiin yivi naa i.

²⁰ Undi yu'u ñuu un ni jaxin da nde'e tika'ya un. Ti ini nuu taxin un ni jika kua'an nanu ñin yucha niñi. Ti ni ndaa ja ni kaña undi nuu yoyu'u kuayu un, ti ni jika undi uni ciento kilómetro.

Siki ndi uxia nundo'o ja koo

15

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri inga jniñu ña'nu ichi andivi ja so naa ini yo. Ni jini ri ka'iin uxia ángel Yandios, ti ka ndiso ya jniñu ja kin kua'a ya siin siin nundo'o nuu yivi naa ti, ti nu na jinu nundo'o un, yukan na ti kuu va'a ini Yandios, chi kuiti xaan ini ya nuu yivi ndeva'a un.

² Suni ni jini ri ñin ja kaa nanu kaa nducha mar, ja ndinchaa ii katuun nanu vidrio. Ti sakanuu nducha un jiin ñu'un chi kanda'a. Ti yunducha mar un kajin yivi ka yinda'a arpa chi kin kata i yaa nuu Yandios. Yivi un kuu ja ni ka kundee siki kuiti un jiin santu ti, jiin ja tu ni ni'in i jnuni número ja kuu sivi ti un. ³ Yukan ti ni jini ri ja ka chiñu'un i Yandios ti ka jita i ñin yaa nanu ni xna'an tata yo Moisés nuu yivi Israel, ja ni sa'a da jniñu Yandios najana'an. Ti suni ni ka jita i yaa ja kuu maa Lelu Yandios, ti sia'an ka'an:

Tata yo Yandios, so naa ini yo ja nde'e yo jniñu ña'nu sa'a ni, chi ndiso ni ndikuiti jniñu.

Mani jniñu ndaa, mani jniñu va'a sa'a ni. Chi ndiso ndikuítì ni jniñu.

Mani jniñu ndaa, mani jniñu va'a sa'a ni, chi maa ìin ni maa ni kuu ja ta'u jniñu nuu ni tu'u ni kaa taka naci6n ka iyo ini ñuyivi.

⁴Tu iyo ni ìin ja tu kua'a ja yíñu'un nuu ni, Tata yo Yandios. Chi tendi'ì i ka ka'an ja kuña'nu xaan ni.

Chi maa ìin ni maa ni kuu Yandios ndoo, Yandios ii xaan. Ti kinkoyo yivi taka naci6n ja chiñu'un i ni'in.

Chi ja ni ka jini i ja va'a sa'a ndaa ni taka jniñu.

Kachi i ka jita i.

⁵Yukan ti ni nde'e ri, ti ni jini ri ini andivi ja nuña maa ve'e ii ini veñu'un nuu iyo laja yuu ja yoso maa ley Yandios.

⁶Ti ichi ini ve'e un ni ka kekoyo uxia ángel Yandios ja ka ndiso da jniñu ja kua'a da nundo'o. Ti ka ñu'un da sa'ma va'a xkiyi la'li ja xiñu ii, ti ka nu'ni ìin cintur6n oro jika da. ⁷Yukan ti ìin jna'an ndi kuun ja chaku un ni ja'a ìin ìin ko'o nuu ndi uxia ángel yukan. Ti ini ko'o un ka ñu'un chitu ndi nundo'o ja kin kua'a Yandios, maa Yandios ya chaku ja kuu saa ni.

⁸Ti ni kuiya ja ni ja'a Yandios ndo'o un, ni ñu'un chitu ndi ñu'ma ni ka'nu ini veñu'un andivi, chi vanuxia kuña'nu xaan maa ya kuu Yandios ja ndisojniñu ña'nu. Nusa ti ni ìin yivi tu kuu kivi i ini veñu'un Yandios nuu kancha ya undi na ndi'ì kua'a ángel un ndi uxia nundo'o un. Chi ìin ìin ángel un kin kua'a da siin siin nundo'o.

Siki ndi uxia ko'o ja ñu'un chitu nundo'o

16

¹Yukan ti ru'u Juan ni jiniso'o ri ja ka'an ìin ndusu ini veñu'un ichi andivi, ti kanako'o sia'an nuu ndi uxia ángel Yandios ja kachi:

—Kua'an ti koyo ra ja ñu'un ko'o ka yinda'a ra jña. Kacha ra na ki'in siki ñuyivi, chi kin kua'a Yandios nundo'o —kachi.

² Yukan ti kua'an ángel undi nuu kuiti un. Ni koyo da ja ñu'un ini ko'o da. Ni koyo da nuu ñuyivi. Ti tendi'i yivi ka ndiso jnuni kuiti ndeva'a un jiin yivi ni ka chiñu'un santu ti, ni ka kaña ndi'yi xaan siki i, ti ka ndo'o xaan i. Sia'an ni kuu jiin nundo'o ni kii undi nuu kuiti un.

³ Yukan ti inga ángel un ni koyo da ja ñu'un ko'o yinda'a da. Ni koyo da nuu nducha mar, ti nducha un ni nduu nanu niñi nanu niñi ndiyi. Ti sia'an ni ka ji'i taka kuiti ka ñu'un nuu nducha mar un. Sia'an ni kuu jiin nundo'o kuu uu yukan. ⁴ Yukan ti inga ángel Yandios ni koyo da ja ñu'un ko'o yinda'a da. Ni koyo da ini taka yucha jiin taka soko, ti taka nducha un ni ka nduu niñi. Sia'an ni kuu jiin nundo'o kuu uni yukan.

⁵ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an ángel ja ndisojniñu siki taka nuu nducha, ti ni kachi da:

—Ni'in Jito'yo Yandios. Maa ñin ni maa ni iyo na ni ya'a, ti maa ñin ni maa ni kuu Yandios undi vijna. Maa ni kuu Yandios ndoo, Yandios ii xaan. Ndaa ni sa'a ni ja sia'an ni ndonda ni siki kuachi yivi un maa i. ⁶ Chi ni ka jati i niñi yivi ndoo ni, yivi ja ni ka ka'an jnu'un ni. Ti vijna sa'a ni ja na kati niñi maa i. Yukan kuu ja va'a xaan ni sa'a ni —ni kachi ángel un.

⁷ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an ñin ndusu nuu altar nuu kancha Yandios, ti ni kachi:

—Jito'yo Yandios. Ndiso ni jniñu ña'nu ga. Ti jniñu va'a, jniñu ndaa ni sa'a ni ja ni ndonda ni siki kuachi yivi ndeva'a un naa i —ni kachi ndusu un.

⁸ Yukan ti inga ángel Yandios ni koyo da ja ñu'un ko'o yinda'a da, ni koyo da nuu ndikandii. Ti ni nduu ni'ni xaan ndikandii, ti yukan ni keja'a ka kayu yivi naa i. ⁹ Ti ja

xaan ni'ni, ni ka kayu taka yivi. Ti vasu sia'an ko tu ni ka nakani ini yivi un ja xndoo i kuachi i, ti ni tu ni ka ka'an i ja kuña'nu maa Yandios. Chi su'va ni ka ka'an ndeva'a i siki ya ja ni ja'a ya taka nuu nundo'o un nuu i. Sia'an ni ya'a nundo'o kuu kuun.

¹⁰ Yukan ti inga ángel Yandios ni koyo da ja ñu'un ko'o yinda'a da. Ni koyo da nuu mesa nuu ta'u jniñu kuiti ndeva'a un. Ti su'va ni kuñaa nuu ta'u ti jniñu. Ti ni ka keja'a ka yeyi'i ti yaa ti, chi tukaa ka kundee ti ja jatu xaan ti. ¹¹ Ti vasu sia'an ko tu ni ka nakani ini ti ja xndoo ti jniñu ndeva'a un. Chi su'va ni ka ka'an ndeva'a ti siki Yandios kancha andivi siki ja ka jatu xaan ti. Ti siukan ni ya'a nundo'o kuu u'un.

¹² Yukan ti inga ángel Yandios ni koyo da ja ñu'un ko'o da. Ni koyo da nuu nducha ka'nu nani Eufrates. Ti ni ichi nducha un. Ti sia'an ni nuña ñin ichi ja kikoyo taka rey ichi nuu kaña ndikandii.

¹³ Yukan ti ni jini ri ja kekoyo tachi xaan ini yu'u koo ka'nu un. Ni kekoyo tachi xaan ini yu'u kuiti xaan un. Ni kekoyo tachi xaan ini yu'u maa chaa ja ni ka'an jnu'un xndoña'an un. Undi tachi u'u un ni ka kee yu'u i, ti kanda nanu kanda sa'va un. ¹⁴ Yukan ka kuu tachi u'u tachi kini, ti ni ka sa'a jniñu ña'nu ja so naa ini yivi ka nde'e i nuu. Ti ni kenda tachi u'u un kua'an taka nuu ñuyivi nuu kanchuku rey ja ka ta'u jniñu, ja skejna'an jnu'un jiin da naa da, ti na ndututu taka rey un ja kanaa da jiin Yandios ja kuu kivi ka'nu un, kivi ja kuiti xaan ini Yandios, chi vanuxia maa ya kuu ya ndisojniñu ña'nu ga.

¹⁵ Ti ni kachi Jito'yo:

—Chunso'o va'a naa ra nuu jnu'un un, chi sanaa ini ra ti ndenda ri, sia'an nanu ka iyo naa ini ra ti chaa ñakui'na. Sia'an ndenda ri, chi tu ka jini ra na kivi nchaa ri. Ti nuu ka iyo ndito ini yivi ja ka ndatu nakoo i ru'u, ti kusii xaan

ini i kivi ndenda ri. Chi tu koo kuiti jnu'un kanuu nuu i hora ndenda ri —ni kachi ya.

¹⁶ Yukan ti ni jini tuku ri ja ni nastutu tachi xaan un tendi'i kuiti chaa ka ta'u jniñu nuu ñuyivi, ti ni ka ndututu da nuu nani Armagedón nuu yu'u hebreo. Sia'an ni ya'a nundo'o kuu iñu.

¹⁷ Yukan ti ni jini ri ni jaa inga ángel ti ni koyo da ja ñu'un ko'o yinda'a da. Ni koyo da kua'an nuu tachi. Ti ni keja'a ka'an iin ndusu nuu veñu'un nuu ka chiñu'un i Yandios. Ti undi ini veñu'un un ni ka'an ya nukoo mesa, ya ta'u jniñu ña'nu un, ti ni kanako'o ya:

—Ja ni jaa kivi ka'nu ja sino ri jniñu ña'nu ri —ni kachi ya.

¹⁸ Ti yukan ni keja'a janducha, ti ni keja'a ka'an taja, ti ni jnaa xaan. Undi ni kani ja ni ka iyo yivi ñuyivi, tu ni kii iin ñujnaa xaan nanu ja ni jnaa vijna ja ni jini ri.

¹⁹ Ti ñuu ka'nu ja kuña'nu ga un, ni kusiin undi uni nuu. Ti ni tu'u ñuyivi ni ka jiokava ve'e taka ñuu. Chi ni nuku'un ini Yandios nasa kanda yivi ñuu Babilonia, vanuxia kuiti xaan ini ya, yukan kuu ja ni ja'a ya nundo'o ka'nu xaan un nuu yivi ñuu un. ²⁰ Taka ñu'un ketuu ma'ñu nducha mar ni ka keka'nu kua'an na ni jnaa kivi un, ti taka yuku tukaa ni kendo ndijin ni iin. ²¹ Ni kuun ñiñi xaan ichi andivi. Ñiñi na'nu ja vee xaan vee uu xiko uxi kilo, ni kuun siki yivi naa i. Ja yukan ni ka ka'an ndeva'a i siki Yandios, ja ni skuun ya ñiñi na'nu xaan un siki i. Ja'a ni ya'a nundo'o kuu uxia. Ti siukan ni ka ya'a ndi uxia nundo'o iyo xaan ja ni ja'a Yandios siki ñuyivi.

Jnu'un siki ña'an sii ini

17

¹ Yukan ti iin ángel ja ni yinda'a iin ko'o un ni ka'an ya jiin ri, ti ni kachi ya:

—Ña'an, ti na stuu ri nuu ra nasa koo nundo'o siki ñin ña'an sii ini, ñin ña'an ja kancha ña nuu jika kua'a nducha.

² Chaa ja ka ta'u jniñu taka ñuyivi ja'a, ni ka nchaka da ña ja ni ka yisikincha da jiin ña'an un. Suni ni ka nchaka yivi taka ñuyivi maa ña. Nanu ni ka najini i ja ka sa'a i sava'ni ga ja kuni i, nanu chaa ni ji'i ndixi, ti suni sia'an ni yinda'a tu maa ña'an un maa da naa da, ja ka sa'a ndeva'a da nasa kuni maa ña —ni kachi ya.

³ Yukan ti ni xna'an ga maa Espiritu Santu taka ja ni jini ri, ti ángel yukan ni yinda'a ya ru'u undi nuu ñu'un te'e. Ti yukan ni jini ri ñin ña'an ja yoso ña ñin kuiti kua'a, ti kuiti un iyo uxia xini ti jiin uxi ndiki ti. Ti ni tu'u ni kaa siki ti yoso jnu'un ndeva'a ja kancha ña'an siki sivi Yandios. ⁴ Ti ña'an ni jini ri un, ñu'un ña ñin sa'ma kua'a ndi'i ja sakanuu color kua'a jiin.

Ti so ni nakutu ii ña jiin oro jiin yuu vii xaan, jiin perla nchaa ya'u xaan. Ti yijni ña jiin nda'a kua'a ña ñin vaso niña oro ja nanu ñuchitu ndi jiin jnu'un ndeva'a, chi ni sa'a xaan ña kuachi ja ndeva'a xaan ni jikonuu ña jiin jnu'un sii ini. ⁵ Ti yoso ñin jnu'un yujiña ña'an un, ja tu chaku ini ni ñin yivi nasa kuni ka'an jnu'un un. Ko sia'an ka'an jnu'un un: “Ña'an ja'a kuu maa Babilonia. Maa ña kuu ja kuña'nu nuu tendi'i ga ña'an ja ka jika jiin jnu'un sii ini. Maa ña kuña'nu nuu tendi'i yivi ja ka sa'a ndeva'a ini ñuyivi ja'a”, kachi.

⁶ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ña'an un jika ña nanu ña'an jini. Nanu ña'an jini sia'an kaa ña, chi vanuxia ni ndusi xaan ini ña ja ni ja'ni ña yivi Yandios, ti ni jati ña niñi i. Kaa ña nanu ñin ja jini, chi vanuxia ni ndusi ini ña ja ni ja'ni ña yivi ja ni ka nakani i jnu'un Jesús.

Ti so ni sa'u ii ini ri ni jini ri nuu ña'an un.

⁷ Yukan ti ángel Yandios ni ka'an ya jiin ri ti ni kachi ya:

—Koto naa ini ra ja nde'e ra ña'an un. Chi na kani ri nau kuu ña'an. Suni na xna'an ri nuu ra nau kuu ja yinda'a maa ña'an un. Chi iyo uxia xini kuiti un ti iyo uxi ndiki ti. ⁸ Ni tuji kuiti un ti kaa ti nanu kuiti ni ji'i. Ko su'va nene ndaa tuku ti nuu soko kunu xaan un. Yukan na ti ki'in ti nuu jna'nu ndatu ti. Ti yivi ñuyivi so naa ini i nu na kuni i ja nandoto tuku ti. Ti yivi yukan ka kuu yivi ja tu ni chiso Yandios sivi i nuu tutu ya undi na ti jakoo ga ñuyivi ja'a. Vanuxia tu ni nakaji ya i ja kunchuku i jiin ya.

⁹ Taka yivi ja chaku va'a inijnuni i na kujnuni va'a ini i nasa kuni ka'an jnu'un ja'a. Na kujnuni va'a ini i ja uxia xini kuiti un kuu uxia yuku nuu nukoo ña'an un. ¹⁰ Suni kuni ka'an un ja iyo uxia rey ja ta'u jniñu. Ti u'un da ni naa ja tukaa ta'u da jniñu vijna. Ti ñin da chaku ja ta'u jniñu vijna. Ti inga da chi changa ga kii. Ti chaa kii un, chi jaku ni kivi kin kuña'nu da. ¹¹ Ja siki kuiti xaan un ja ni chaku ti ti ni ji'i ti, maa ti ni kuu rey kuu una. Ti ñin jna'an ndi una rey un kuū ti. Ko kivi na ya'a ja ta'u ti jniñu, ti suni ki'in ti nuu jna'nu ndatu ti —ni kachi ya.

¹² Siin ka'an ángel Yandios un, ti ni kachi da:

—Ja ni jini ra ja iyo uxi ndiki ti. Ti yukan kuni ka'an ja iyo uxi rey. Ko tu ja'i ta'u da jniñu vijna, ko ja kuan kuyajni kivi ja ta'u da jniñu. Ti kuiti xaan un kin ta'u ti jniñu jiin da naa da, vasu ja kuu jaku ni kivi ni. ¹³ Ti nduu ñin nuu ini da naa da chi kin ndajnu'un da, ti nakua'a da jniñu ndiso da nuu kuiti xaan un. Nakua'a da jniñu nuu kuiti un nava na ta'u ti jniñu.

¹⁴ Yukan na ti kanaa da jiin maa Lelu Yandios, ko kundee maa Lelu un. Chi maa ya kuña'nu ga nuu taka ga rey ja ka ta'u jniñu. Ti maa ya kuu Jito'yo ja ta'u ya jniñu nuu taka ga jito'o. Ti ku'iin jiin maa Lelu un maa yivi ya, yivi ni nakaji ya ja ki'i nuu nda'a ya. Chi ka kandixia ndaa i maa ya ti ka siuku ndaa i jnu'un ya —ni kachi ángel un.

¹⁵ Siin ka'an ángel Yandios ti ni kachi da jiin ri:

—Ja ni jini ra ja ña'an ndeva'a un kancha ña nuu jika kua'a nducha. Ti ja kua'a nducha un kuni ka'an ja sia'an kua'a yivi ka iyo nuu ni ñuyivi yo.

¹⁶ Suni ni jini ra kuiti xaan un, ja iyo uxi ndiki ti. Yukan ka'an ja suni ka iyo kua'a yivi ja ka jito u'u i ña'an un, ja xnaa i ña jiin taka ja yi'i jiin ña, ka'ma i ña'an un ti na kayu ña. ¹⁷ Sia'an kin sa'a i, chi ni stuu Yandios nuu i ja na sa'a i naa jniñu kuni maa ya. Ti nduu iin nuu ini chaa un naa da ja nakua'a da jniñu ka ndiso da nuu kuiti xaan un. Sia'an kin sa'a da undi na siuku ndaa sia'an nava ni kachi Yandios. ¹⁸ Ña'an ni jini ra un, yukan kuni ka'an siki maa ñuu ña'nu ja kuña'nu nuu sava'ni ga yivi ndisojñiñu nuu taka ñuyivi —ni kachi ángel un.

Siki ja naa ñuu Babilonia

18

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni kuun inga ángel Yandios ichi andivi. Kuña'nu xaan da, ti janducha da ja so ni ndincha ii nuu ni tu'u ñuyivi. ² Ni kana ko'o da ti ni kachi da:

Ni jaa kivi ja naa ñuu ña'nu Babilonia.

Ti jandaa kuu un vasu vijna ka kuña'nu maa ndaja'a ja'u'u un jiin taka nuu tachi xaan ja kanchuku ini ñuu un.

Ti suni kanchuku tiji jiin taka ga nuu kuiti jña'an ja ka jika ti nuu tachi, ja nanu kukini ini yo.

³ Ti jandaa kuu ndixia un chi ñuu un kuu nanu iin ña'an ndeva'a.

Ti ni sa'a ña ja yivi taka nación nanu ni ka najini i jiin jnu'un ja kaa yisikincha i Yandios.

Ni ka xndoo i Yandios ti ka sa'a ndeva'a xaan i.

Suni sia'an ka sa'a taka yivi ja ka kuña'nu nuu inga yivi kanchuku ini ñuyivi ja'a.

Ti yiví ja ka xiko i nuu yiví ñuu un, ni ka ni'in kua'a xaan i ndajniñu.

Chi vanuxia ni ka nduvixi ini yiví ñuu un. Ni ka nduvixi ini i jiin ndajniñu kua'a ja ka ni'in yi un.

Nusa ti ni tu ka sa'a i nanu ja ka xnaa i xu'un i.

Ni kachi ángel un.

⁴ Yukan ti ni jiniso'o ri ja ka'an inga ndusu ichi andiví, ti ni kachi:

Ro'o naa ra, ja ka kuu ra yiví Yandios.

Na xndoo ra ñuu ndeva'a un, nava tu sa'a ndeva'a ra nanu ka sa'a yiví un.

Na xndoo ra ñuu un nava tu ni'in ra nundo'o ja kii siki yiví un naa i.

⁵ Ko kondo'o xaan i. Vanuxia jini Yandios ja ka'nu xaan ni kuu kuachi i nanu ñin yuku ka'nu sukun xaan ja ni ja'nu kua'an undi nuu andiví.

Ko tu naa kuiti ini Yandios taka jniñu ndeva'a ka sa'a i.

⁶ Va'a ga ja na kondo'o yiví ñuu un suni sia'an nanu ni ka ja'a i nundo'o nuu inga yiví.

Ko vi'ga na kondo'o i ansu ja ni ka ja'a i nuu inga yiví.

Na ni'in yi uu jinu ansu ja ni ka sa'a i jiin inga yiví.

⁷ Ni ka nduvixi xaan ini i ja siki kua'a xaan ndajniñu ni ka ni'in i jiin xu'un kua'a ja ni ka xnaa i.

Nusa ti na kondo'o i sia'an nanu ni ka nduvixi ini i.

Suni ndukui'ya ini i, chi ka jani ini i nanu jani ini ñin ña'an, ti kachi ña: “Kancha va'a ri vijna, ti jankiví kendo nda'u ri”, kachi ña.

⁸ Ja yukan kondo'o xaan i nundo'o,

chi sanaa ni ti chaa ñin nundo'o siki yiví ñuu un.

Koo jnukui'ya xaan ini i. Koo jnama xaan.

Kii ñu'un siki i, kayu i jiin ñu'un un ti kuu i.

Sia'an koo siki yiví un naa i,

chi kuña'nu xaan ga maa Yandios siki i.

Ti na sa'a ya ja jna'nu ndatu i naa i.

Ni kachi ndusu ja ni ka'an ichi andivi un.

⁹ Yukan ti nde'e xaan taka chaa ña'nu ja kanchuku taka ñuyivi nu na kuni da ja kanda'a kua'a ñuu un. Chi ni ka sama da xu'un kua'a jiin yivi ñuu un. Ko nu na jaa kivi un ti tukaa koo sia'an. Chi ndi jna'an da ni ka sa'a ndeva'a jiin yivi ñuu un, ko so ja kukui'ya xaan ini da naa da kivi na chaa kivi nda'u un. ¹⁰ Ti kundichi jika chaa un naa da chi yu'u xaan da. Yu'u xaan da chi kond'o xaan yivi ñuu un. Ti ka'an da:

—¡Xaan nda'u! ¡Xaan ga nda'u ni nduu ñuu kuña'nu Babilonia! ¡Kuña'nu xaan Babilonia niku, ko ñin jinu ni ti ni nchaa nundo'o siki! —kachi da.

¹¹ Taka chaa ka janxiko ini ñuu yukan, kukui'ya xaan ini da. Kukui'ya xaan ini da chi tukaa ni ñin ja kuaan ndajniñu ka xiko da. ¹² Ti ndajniñu ka xiko da un kuu oro, plata, yuu vii xaan, jiin perla ja nchaa ya'u, jiin sa'ma va'a, jiin sa'ma seda ja kua'a ndi'i. Ti suni taka yujnu ja ja'an xiko asun, jiin taka ndajniñu vii ja ni ka sa'a jiin yuu marfil, jiin yujnu vii ja nchaa ya'u, jiin kaa kuaan, jiin kaa ndava, jiin yuu xkiyi la'li. ¹³ Ti suni ka xiko da canela jiin taka ja ja'an xiko asun, suxia kutu jiin suxia ugua, taka nuu perfume jiin vino, jiin aceite, jiin yuchi triu. Ti suni ka xiko da kuiti kundiso ndajniñu, jiin rii, jiin kuayu, jiin carreta, ti suni undi yivi ka xiko da, yivi ja tu kinya'u ja so sajniñu ka'a i.

¹⁴ Ka ndo'o ini da naa da siki, ja vasu ni ndiyo ini yivi ñuu un ja ni'in i ndajniñu va'a xaan, ko vijna ti tukaa kuiti ni'in i un. Chi ja ni naa ndi'i. Taka ja vii xaan ni iyo ñuu un ni naa ii kuiti, ti tukaa kuiti nani'in i.

¹⁵ Yukan ti chaa ka janxiko ini ñuu un, kundichi jika da, chi yu'u xaan da ja kuni da nundo'o kii siki ñuu yukan. Kukui'ya xaan ini da ja nukoo da ti nde'e xaan da. ¹⁶ Ti kachi da:

—¡Xaan nda'u! ¡Xaan ga nda'u ñuu ña'nu un! Chi ni kuu nanu ñin ña'an ja ñu'un ña sa'ma va'a xaan, sa'ma nchaa ndi'i jiin ja kua'a. Ti ñu'un ña siki sukun oro jiin yuu vii xaan, jiin perla ja nchaa ya'u. ¹⁷ Xaan ga nda'u kendo ñuu un, chi vijna ti ñin nundaa ni, ti ni naa ndi'i taka ndajniñu va'a yukan —kachi da.

Suni sia'an ka'an tendi'i chaa ja ka skaka barco, jiin yivi ka jika jiin barco un, jiin chaa ka sajniñu ini barco un, jiin taka ga chaa ja ka sajniñu nuu mar un. ¹⁸ Yukan ti koto nchaa da ja kanda'a kua'a ñuu un, ti jakunchaa da nde'e da, ti kachi da:

—¡Ni tukaa ni iyo inga ñuu ja kuña'nu ga nanu ñuu ja'a!
—kachi da.

¹⁹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja chaa un, ni joso da tikacha ñu'un xini da ja kukui'ya ini da. Ni ka nde'e xaan da, ti ni ka kanako'o da, ti ni ka kachi da:

—¡Xaan nda'u! ¡Xaan ga nda'u kuu ñuu kuña'nu Babilonia vijna! Chi undi yukan ni ka ndututu taka chaa ni ka skaka barco ja ka janxiko da ti ka ni'in da xu'un kua'a. Xaan nda'u kuu ñuu un chi ñin nundaa ni ti ni naa ndi'i ni —kachi da, ti ni ka jakunchaa da ka nde'e da.

²⁰ Saña Juan, na kachi na ja taka ni'in ja kanchuku nuu andivi, na kusii xaan ini ni vijna. Maa ni'in ja sa'a ndaa siki yivi naa i, maa ni'in ja ka kuu ni yivi Yandios, maa ni'in ja ka kuu ni apóstol ja ni ka nakani ni jnu'un ya, maa ni'in ja ka kuu ni profeta ja suni ni ka nakani jnu'un ya, tendi'i ni naa ni na koo sii xaan ini ni, chi ja ni naa ndi'i kuiti ñuu un. Na koo sii ini ni, chi ni sa'a ndaa ni siki yivi ñuu un. Ni sa'a ndaa ni, chi ni ka xndoo i maa ni naa ni. Na kusii ini ni naa ni, chi ja ni sa'a ndaa Yandios siki ñuu Babilonia un.

²¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ñin ángel ja ni'in teyii ni ki'in ya ñin yoso molino ti ni skanda ya kua'an, ti ni'in kua'an yoso molino un undi nuu mar, ti ni kachi ángel un:

—Suni sia'an na naa ñuu Babilonia ja tukaa ga kuiti kuni yo nuu. ²² Tukaa kuiti na koo música ya ini ñuu un. Tukaa kuiti kata i yaa. Tukaa ga tivi i ndiki. Tukaa ga sa'a i ni ñin nuu jniñu. Ni ñasi'i tukaa ga ndiko ña nuni ja'a. ²³ Tukaa ga ndinchaa ni ñin ñu'un ini ñuu un. Ni tukaa kuiti kosiñ ini yivi jiin viko nanda'a. Chaa ni ka xiko ini ñuu un ni ka kuu maa ni chaa kuña'nu. Ti vasu sia'an, ko ni naa ii kuiti ñuu un. Ni naa ii kuiti ñuu un, chi vanuxia maa yivi ñuu un ni ka xnda'u i yivi taka ga nación jiin jniñu tasi, jiin jniñu ndeva'a ja ka sa'a i. ²⁴ Ti yivi ñuu un ni ka ja'ni i taka yivi Yandios. Ni ka ja'ni da chaa ni ka nakani jnu'un ya. Ti ni ka ska'an da yivi taka ga ñuyivi ja suni na ka'ni da yivi Yandios. Sia'an ni ka sa'a ndeva'a xaan yivi ñuu un. Yukan kuu ja ñin jinu ni ni naa ndi'i kuiti ñuu Babilonia.

19

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an ñin ndusu ichi andivi, ti ni ka'an jaa nuu ka ka'an yivi kua'a, ti ni kachi:
¡Na nakanajaa yo Yandios! Maa ni maa ya kuu ja ni nama saña naa na.

Ti maa ya kuña'nu xaan, chi maa ya kuu ja ndisojniñu ña'nu ga.

² Ti jandaa chi va'a sa'a ya taka jniñu, chi ni ndonda ya siki kuachi ña'an ndeva'a un, ña'an sii ini ja ni xnaa ña yivi ñuyivi jiin jniñu ndeva'a xaan ni sa'a ña.

Ni ja'a ya nundo'o siki ña, chi ni ja'ni ña yivi ni ka junukuachi nuu ya.

Ni kachi ángel un.

³ Ti ni siin ka'an ndusu un:

—¡Na nakanajaa yo Yandios! Chi ja kuu saa ni kaña ñu'un ñuu yukan —ni kachi.

⁴ Yukan ti ni ka jakunjiti ndi oko kuun chaa ña'nu ja ka ndisojniñu, jiin ndi kuun ja chaku un. Ni ka jakunjiti da

nuu Yandios, ja nukoo ya nuu mesa nuu ta'u ya jniñu. Ni ka chiñu'un da maa ya, ti ni kachi da:

—¡Na nakanajaa yo Yandios! ¡Chi maa ñin ni maa ya kuña'nu! Ti sia'an na koo —ni ka kachi da.

⁵ Yukan ti ni jiniso'o ri ja undi nuu mesa nuu ta'u ya jniñu un ni ka'an ñin ndusu:

Ro'o ja ka junukuachi nuu Yandios, ro'o ja ka jika yiñu'un nuu ya, ña'nu xi kuachi,

na chiñu'un nuu maa ya.

Ni kachi ndusu un.

⁶ Yukan ti ni jiniso'o ri ja ka'an inga ndusu nanu nuu ka ka'an yivi kua'a. Ni'in xaan ni ka'an nanu nuu ni'in kua'a xaan yucha na'nu. Ni ka'an nava kanajiin ñin taja, ti ni kachi:

¡Na nakanajaa yo Yandios! Chi maa ya ta'u jniñu nuu yo.

Maa ñin ni maa ya kuña'nu siki ni tu'u ja iyo.

⁷ Ti vijna na kusii ini yo naa yo.

Na kusii ini yo ja chiñu'un yo maa ya.

Chi ja ni jaa kivi ja nanda'a maa Lelu Yandios.

Ti yivi ja ka kuu i nanu ñin ña'an suchi, ja ka iyo tu'va i ja nanda'a i jiin ya.

⁸ Chi ni kachi Yandios ja nakui'na i ñin sa'ma va'a xaan, ja iyo ndoo kuiti ti xkiyi la'li.

Ni kachi ndusu un.

Ti sa'ma xkiyi la'li un xna'an nasa kanda maa yivi Yandios, yivi ja ni kachi ya ja tukaa jna'nu ndatu i, chi ni ka kivi i ini nda'a maa ya. Xna'an nau ka kuu maa yivi ka iyo ndoo kuiti, ja ka iyo ndoo ini i, ti ka iyo ndoo añu i nuu ya.

⁹ Yukan ti ru'u Juan, ni jiniso'o ri ja ka'an ángel ya jiin ri, ti ni kachi da:

—Chiso ra jnu'un ja'a: “Ja'a kuu yivi ja ni kana Yandios ja ki'in yi nuu viko nanda'a maa Lelu Yandios. Na koo sii xaan ini i ja sia'an ni kana Yandios maa i naa i.”

Yukan ti ni kachi ángel un jiin ri:

—Yukan kuu iin jnu'un ndaa kuiti, chi maa Yandios ni kachi —ni kachi da.

¹⁰ Yukan ti ru'u Juan, ni jakunjiti ri nuu ángel un ja na chiñu'un ri da niku. Ko ni kachi da jiin ri:

—Koto sa'a ra sia'an. Koto chiñu'un ra ru'u, chi suni kaa ri nanu kaa maa ra. Ja suni junukuachi ri nuu Yandios. Mani ñani ka kuu yo naa yo, chi suni nakani ri jnu'un ya. Yukan kuu ja na chiñu'un ra maa ni maa Yandios. Chi maa Espiritu ya kuu ja xna'an jnu'un Jesús nuu tendi'i yo ja ka nakani yo jnu'un ya —ni kachi ángel un jiin ri.

¹¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja nuña nuu kancha Yandios andivi. Ti yukan ni kenda iin kuayu kuijin vaji ti. Ti ja yoso siki ti un nani Chaa Ndaa, Chaa va'a. Chi sa'a ndaa ya taka jniñu ya. Ndonga ndaa ya siki taka ja ndeva'a un. ¹² Ti nduchi ya kanda'a nanu yañu'un. Ti ñu'un kua'a corona xini ya. Ti suni ndiso ya sivi ya, ko ni iin yivi tu jini na sivi ndiso ya, chi maa iin ni maa ya jini. ¹³ Ti ñu'un ya sa'ma ni ñutoo jiin niñi, ti nani ya Jnu'un Yandios.

¹⁴ Ni jini ri kua'a yivi ja ka kuu i soldado maa ya, ja ka yoso kuayu kuijin ti ka ñu'un sa'ma xkiyi la'li. ¹⁵ Ti ini yu'u maa ya ja yoso kuayu un ni kee iin ja kaa nanu espada ja xaan ndinduu yu'u, ti kin stuji ya yivi ñuyivi naa i. Vasu tu kuantu'u i, ko chayika ya i, chi ni'in ta'u ya jniñu nuu taka nación ñuyivi ja'a. Ti sa'a ndaa ya siki kuachi i nanu nuu jañu yo siki nde'e tika'ya ja taxin. Ti kua'a xaan ya nundo'o kondo'o i, chi kuiti xaan ini ya siki kuachi i. Sia'an kin sa'a ya chi kivi un ti maa ya nakituu ja kundiso ya ni tu'u jniñu nuu taka ñuyivi. ¹⁶ Ti sa'ma nu'un ya jiin sa'ma suku si'in ya, ni jini ri ja yoso jnu'un ja'a: “Maa Chaa Kuña'nu Ndaa, Maa Chaa Kuu Jito'yo Nuu Ñuyivi”, kachi.

¹⁷ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri iin ángel Yandios ja kundichi ya nuu ndikandii, ti ni kanako'o da xini taka kuiti ndava nuu tachi, ti ni kachi da:

—¡Ña'an! Ndututu naa ra nuu sa'a Yandios iin viko ka'nu. ¹⁸ Ña'an, chi kaji ra kuñu taka rey ja ni ka ta'u da jniñu. Kaji ra kuña maa capitán kuña'nu ja ni yinda'a soldado. Kaji ra kuñu taka chaa ña'nu. Kaji ra kuñu taka kuayu. Ti kaji ra kuñu maa chaa ka yoso ti un. Sia'an kaji ra kuñu yivi naa i, vasu ni ka sajniñu ka'a i, vasu tu ni ka sajniñu ka'a i, vasu ka kuu i yivi ña'nu, vasu ka kuu i yivi nda'u. Ko ndivii yivi un kaji ra kuñu i —ni kachi ángel un.

¹⁹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni ka ndututu maa kuiti kuña'nu xaan un jiin taka rey ñuyivi jiin tendi'i soldado da. Ni ka ndututu da, chi kin kanaa da jiin maa ñin ja yoso kuayu kuijin un jiin maa soldado ya.

²⁰ Yukan ti soldado maa ñin ja yoso kuayu un, ni ka jniñ da maa kuiti kuña'nu xaan un. Ti suni sia'an ni ka jniñ da inga kuiti xaan un, kuiti ja ni ka'an ti ja'a maa kuiti kuña'nu xaan un, maa kuiti ni sa'a jniñu ña'nu ja so ni xnda'u ti yivi naa i. Ti yivi un kuu ja ni ka ni'in i jnuni maa kuiti xaan un jiin ja ni ka chiñu'un i santu ti. Ni ka jni soldado ya kuiti xaan un jiin kuiti ja ni ka'an ti ja'a maa ti un, ti ni ski'in da kuankoyo nuu mini ja kayu jiin azufre. Ti ka chaku ti ni ka skuiko da ti yukan.

²¹ Ti uu ga yivi ni ka yi'i jiin kuiti un, maa ñin ya yoso kuayu un ni ja'ni ya i naa i. Ni ja'ni ya i jiin espada ni kee yu'u ya. Yukan ti taka kuiti ja ka ndava nuu tachi, ni ka yaji ti kuñu yivi ni ka ji'i un, undi ni ka chitu chii ti. Siukan ni sa'a ndaa Yandios jniñu ya.

20

¹ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja ni kuun ñin ángel Yandios ichi andivi. Ti yijni da ndakaa ja kuiña da maa soko kunu xaan un. Suni yijni da ñin cadena ka'nu. ² Yukan ti ni jni da maa koo ka'nu ja iyo undi najana'an xaan. Ti yukan kuu ma ja'u'u ja nani Satanás. Yukan ti ni ju'ni ángel Yandios maa ja'u'u un ja kuu ñin mil kuiya. ³ Yukan ti ni ski'in da ja'u'u un ini ñin soko kunu xaan. Ti ni jasi va'a da, ti ni sa'a kutu da yu'u soko nuu ni kivi ja'u'u un, nava tukaa ga xnda'u yivi taka nación, chi undi na jinu ñin mil kuiya. Ti nu na ya'a mil kuiya, yukan na ti kachi Yandios ja na ndaji ja'u'u un, ti jaku ga kivi.

⁴ Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri taka mesa nuu ta'u jniñu. Ti yukan ka nukoo taka yivi ja ni ni'in i jniñu ja xndichi ndaa i siki taka ga jniñu. Suni ni jini ri yivi ja ni ka ja'ncha yivi xini i siki ja ni ka kandixia i Jesús, ti ni ka nakani i jnu'un Yandios. Yukan kuu yivi ja tu ni ka chiñu'un kuiti i kuiti xaan un. Ti ni tu ni ka chiñu'un i santu ti. Ni tu ni ka ja'a i jnu'un ja kuncha jnuni ti yujiña i xi xini nda'a i. Ni ka nandoto tuku i, ti ni ka ta'u i jniñu jiin Cristo. Ni ka ta'u i jniñu jiin ya ja kuu ñin mil kuiya.

⁵ Ko inga yivi ni ka ji'i un, tu ni ka nachaku kuiti i undi ni jinu ñin mil kuiya un. Ti yivi nachaku tuku nuu changa ga na jinu ñin mil kuiya un, yivi un kuu ja nandoto undi nuu kuiti. ⁶ Ndatu na koo ini yivi un, chi tukaa kuiti koo kuachi siki i. Chi yivi un nandoto i undi nuu kuiti, ti tukaa ni'in i nundo'o ka'nu xaan ja ki'in yi nuu kayu ñu'un un. Chi ka kuu i nanu sutu nuu Yandios jiin Cristo. Ti ta'u i jniñu jiin Cristo. Ta'u i jniñu jiin ya ja kuu ñin mil kuiya.

⁷ Yukan ti nu ni jinu mil kuiya un, ti ndaji ja'u'u un nuu yindasi. ⁸ Kaña yukan ti xnda'u tuku nuu yivi taka nación nuu ni ka'nu ñuyivi. Kenda ti xnda'u yivi ñuu Gog jiin yivi ñuu Magog. Ti sa'a ja'u'u un ja na ndututu yivi naa i

Apocalipsis 20:9 53 Apocalipsis 20:15

nava na kanaa i jiin yivi Yandios. Kua'a xaan yivi ndututu nanu kaa kua'a xaan ñiti yu'u mar. ⁹Yukan ti kinkoyo yivi un ni ndu'va ka'nu un, ti kuikonduu i nuu kanchuku yivi Yandios, nuu kancha ñuu ja mani ya jiin, chi kundio ini i ja kanaa i jiin yivi ñuu un jiin maa ya. Yukan ti skuun Yandios ñu'un ichi andivi, ti kayu tendi'i kuiti yivi un.

¹⁰Yukan ti ski'in Yandios ja'u'u un ki'in nuu kayu ñu'un jiin azufre, chi vanuxia maa kuu ja ni xnda'u yivi naa i. Yukan kande ja'u'u un nuu ka'iin kuiti xaan un jiin chaa ni ka kuu profeta xdoña'an. Yukan kondo'o ja'u'u un jiin kuiti xaan un jiin taka ga ja ku'iin jiin un ja kuu ni kani, kuu nduu kuu ñuu ja kuu saa ni. ¹¹Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ñin mesa kuijin nuu kuña'nu, ja kancha maa ñin ya ta'u jniñu. Ti nuu maa ya ni kuxio ñuyivi jiin andivi kua'an, chi tukaa iyo nuu kunchuku. ¹²Yukan ti ni jini ri taka yivi ja ni ka ji'i, ni ka ndututu i yukan. Ni ka ndututu yivi ja ni ka kuña'nu. Ni ka ndututu yivi ja ni ka kunda'u i. Tendi'i i ni ka ndututu nuu maa ya. Ti ni nuña ñin tutu nuu ka yoso nasa ni ka sa'a yivi naa i. Ti ni nuña inga tutu nuu ka yoso sivi yivi ja kin kunchuku i jiin Yandios. Ti nasa yoso nuu maa tutu un, nasa kuu maa jniñu ni ka sa'a yivi naa i, ja siki yukan na ti xndichi ndaa ya taka jniñu ni ka sa'a i.

¹³Yivi ja ni ka ji'i chii nducha mar, ni ka nandoto i. Yivi ni ka ñunduji chii ñu'un, suni ni ka nandoto i. Ti sava'ni ga nuu ni ka'iin ndiyi un, tendi'i kuiti i ni ka nandoto tuku. Ti ni xndichi Yandios siki taka ñin ñin nasa kaa maa jniñu ni ka sa'a i. ¹⁴Yukan na ti tukaa kuū kuiti yivi un, ni tukaa ga ka ki'in i nuu ñujil'i. Ko koo ndo'o koo nene i ku'iin ñin mini nuu kanda'a kua'a yaa ñu'un ja kayu i. Siukan kondo'o i nundo'o, ti yukan kuu ja kuū i jinu kuu uu. ¹⁵Chi vanuxia tu yoso sivi i nuu tutu Yandios, ti tu kunchuku kuiti i jiin ya. Ja yukan keni'in ya i ki'in yi nuu kanda'a kua'a ñu'un un.

Andiví jaa jiin ñuyiví jaa

21

¹Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri ja iyo andiví jaa jiin ñuyiví jaa. Chi andiví jiin ñuyiví ava un, ja ni iyo undi nuu kuiti ja ni naa. Ti tukaa ni iyo nducha mar.

²Yukan ti ru'u Juan, ni jini ri maa ñuu ii ja kuu Jerusalén jaa. Ni kuun vaji ichi andiví nuu kancha Yandios. Ti vii xaan kaa nanu kaa ñin ña'an ni ndukutu ii ja nanda'a ña jiin yíi ña. ³Ti ni jiniso'o ri ñin ndusu ja ni ka'an jaa ichi andiví. Ni ka'an nuu mesa nuu ta'u jniñu, ti ni kachi:

—¡Nde'e! Vijná ti kancha Yandios ma'ñu yiví naa i. Ti kanchuku yiví jiin maa ya. Maa i ka kuu yiví ya, ti maa ya kancha jiin yiví naa i. ⁴Ni kenchaa ya taka ja ja'a jnukui'ya ini, ti tukaa ga kondó'o i kue'e ja kuū i. Tukaa ga kukui'ya ini i, ni tukaa ga kati i nducha nuu i ja nde'e i. Ni tukaa kondó'o i, chi ja ni ya'a taka nundo'o ja ni iyo un kua'an —ni kachi ndusu un.

⁵Yukan ti ni ka'an maa ya ja kancha nuu mesa un, ti ni kachi ya:

—Ndixia ja nasa'a jaa ri taka ja iyo —ni kachi ya.

Ti suni ni kachi ya:

—Chiso ra jnu'un ja'a, chi taka jnu'un ja'a kuu ja jini ndixia ra ti jandaa kuu un —ni kachi ya.

⁶Siin ka'an ya, ti ni kachi ya:

—Ja ni jinu taka jnu'un ni kee yu'u ri. Chi vanuxia kuu ri letra A jiin Z nuu keja'a ti nuu xndi'i. Yukan kuu ja sa'a ri sava'ni ga jniñu ña'nu. Ti jandaa ndixia kuu yukan, chi jnu'un ri kuu nanu ñin nuu nducha ja sa'a ja tukaa ga ichi kuiti i nducha. Chi nu kundiyo ini yiví ja kuchaku i jiin ri, ti na kua'a ri nducha ja'a ja ko'o i, ko ansu ja kuaan i kuu yukan, chi kua'a ri sia'an ni nuu i.

⁷ Ko na kachi ri nuu ro'lo naa ra ja na kuandatu ra nuu jnu'un ri, chi sia'an ti kundee ra siki taka jniñu ndeva'a un. Nusa ti kua'a ri jnu'un ja ni'in ra ta'u ja kuncha ra jiin ri. Ti maa ri kuu Yandios ja chiñu'un ra, ti maa ra kuu ndixia se'e ri. ⁸ Ko su'va inga yivi ja tu kandixia, na naa kuiti i. Yivi ja yu'u i kondolo i siki jnu'un ri, jiin yivi ni'in ini ja tu kuni kandixia, jiin yivi ka sa'a jniñu ja jito u'u ri, jiin yivi ja'ni ndiyi, jiin yivi ja ka jika jiin jnu'un sii ini, jiin yivi ja ka sa'a tasi, jiin yivi ka chiñu'un santu, jiin taka yivi ka xdoña'an, tendi'i yivi yukan kinkoyo i nuu kayu ñu'un jiin azufre. Nusa ti yukan na naa i, ja kuū i jinu kuu uu.

⁹ Yukan ti ni chaa iin ángel Yandios nuu ri, ja ni jniñi undi nuu kuiti iin ko'lo ja ni koyo da nuu ñuyivi, ti ni ka ndo'lo yivi un nundo'lo sandi'i ni ga. Ni kii da ti ni kachi da:

—¡Cho'lo! Ti na xna'an ri nuu ra iin ña'an ja ni nanda'a, ja kuu ña ñasi'i maa Lelu Yandios —ni kachi da.

¹⁰ Yukan ti ni xna'an ga Espíritu Santo ja ni jini ri, ti ángel yukan ni yinda'a ya ru'u xini iin yuku sukun. Ti ni xna'an ya nuu ri maa ñuu ii ja kuña'nu ja nani Jerusalén. Ti ni kuun vaji undi andivi nuu kancha Yandios. ¹¹ Ti ndinchaa ii ñuu yukan, chi maa Yandios kancha nuu. Ndinchaa ñuu un nanu iin yuu ja taja ii ja nchaa ya'u xaan. Ndinchaa nanu iin yuu kua'a ja xiñu ii. Sia'an ndinchaa ñuu un chi maa Yandios kancha nuu.

¹² Ti yu'u ñuu un ni jikonduu iin nama sukun ja jicha xaan, ti ndi'yu yu'u ñuu un. Ti iyo uxi uu yuxe'e nuu ka kivi yivi naa i. Ti nuu taka yuxe'e un kandichi iin ángel Yandios. Ti ichi xini taka yuxe'e un ka yoso sivi taka tata ña'an ja ni ka xnukoo nación Israel. ¹³ Ti ichi nuu kaña ndikandii iyo uni yuxe'e. Ti ichi ichi ni nuu suni iyo uni yuxe'e. Ichi ichi vee suni iyo uni yuxe'e. Ti ichi nuu kee ndikandii suni iyo uni yuxe'e. ¹⁴ Suni ka iyo uxi uu yuu na'nu ja ka ndiso nama ñuu un. Ti nuu yuu na'nu un ka

yoso sivi ndi uxi uu apóstol maa Lelu Yandios. Sia'an ni jini ri ñuu un.

¹⁵ Yukan ti ángel yukan, ni jnií da ñn ku'va oro ja kin chikua'a da ñuu yukan. Kin chikua'a da yuu ja kuu nama ñuu un. Ti chikua'a da ndi uxi uu yuxe'e un. ¹⁶ Ni iyo kuun jiki yu'u ñuu un, ti ñn ni ku'va ni kuu ndi kuun jiki. Ni chikua'a ángel un, ti ni kuu uu mil uu ciento kilómetro ja ñn ñn jiki. Ti ñn nuu ni ku'va ja kani, ja jicha, jiin ja sukun.

¹⁷ Ti suni ni chikua'a da nama ñuu un. Ti ni jinu ñn ciento uu xiko kuun yiki nda'a ñn chaa. Ti ku'va ja ka jajniñu yivi naa i, suni sia'an ni jajniñu ángel un. ¹⁸ Ti nama ñuu un ni kuva'a jiin yuu xiñu ja ndinchaa ii. Ti mani maa niña oro ni kuu ni ñuu un, ti ndinchaa ii katuu nanu ñn vidrio xiñu ii ja yijiyo nde'e yo.

¹⁹ Taka yuu na'nu ja ka ndiso nama ñuu un, ni nakutu ii jiin taka nuu yuu vii xaan. Taka nuu ni kuu yuu un, ko ndinchaa ii. Yuu undi nuu kuiti ni kuu maa yuu jaspe, ja kuu ñn yuu xiñu. Ti ja kuu uu ni kuu yuu zafiro, ja kuu ñn yuu nchaa ii. Ja kuu uni ni kuu yuu ágata. Ti ja kuu kuun ni kuu yuu esmeralda, ja kuu ñn yuu xati ii. ²⁰ Ti ja kuu u'un ni kuu yuu ónice. Ti ja kuu iñu ni kuu cornalina, ja kuu ñn yuu kua'a ii. Ti ja kuu uxia ni kuu crisólito, ja kuu ñn yuu kuaan ii. Ti ja kuu una ni kuu berilo, ja kuu ñn yuu kuu ndi'i. Ti ja kuu ñn ni kuu topacio, ja kuu ñn yuu kuaan ndi'i. Ti ja kuu uxi ni kuu yuu crisoprasa. Ti ja kuu uxi ñn ni kuu jacinto, ja kuu ñn yuu nchaa ii. Ti ja kuu uxi uu ni kuu ñn yuu amatista.

²¹ Ti ndi uxi uu yuxe'e un kuu uxi uu perla. Ti ñn ñn yuxe'e un kuu ñn ñn perla. Mani niña maa oro kuu ni calle ka'nu ja ya'a sava ini ñuu un. Ti ndinchaa ii katuu ja janducha nuu nanu nuu ñn vidrio xiñu ii.

²² Ru'u Juan, tu ni jini ri ñn veñu'un ini ñuu un, chi ni ka'nu ñuu un iyo maa Jito'yo Yandios ja ndiso ni tu'u jniñu

ja iyo. Ti kancha ya jiin yivi naa i. Ti suni sia'an kancha maa Lelu ya. Ti tendi'i yivi ñuu un ka chiñu'un i ya. ²³ Ni tu nandi'i yivi un naa i ja ndincha nduva ndikandii ni ja ndincha nduva yoo, chi maa Yandios jiin maa Lelu ya kuu ja xndincha ni tu'u nuu yivi ñuu un.

²⁴ Ti nuu ndincha ii yukan kuikonuu yivi taka nación. Ti chaa ja ka ndisojniñu ña'nu kivi da ja chiñu'un da maa ya yukan. ²⁵ Ti yuxe'e ñuu un tukaa kundi'yu kuiti, ni tukaa koo jakuaa. ²⁶ Taka ja iyo va'a, taka ja kuña'nu ja ka yi'i jiin yivi taka nación, nakua'a i ja yiñu'un nuu Yandios nuu na kivi i ñuu yukan.

²⁷ Ko tu kuu kuiti kivi ñin yivi ja ni kanda nanu ina ini ñuyivi ja'a. Ni tu kivi kuiti yivi ni ka sa'a jniñu ndeva'a, ni yivi ja ni xnda'u jna'an. Tu kuu kuiti kunchuku yivi un ini ñuu yukan. Chi maa ñin maa yivi ja yoso sivi i nuu tutu maa Lelu Yandios, maa ñin maa i kuu ja kivi ini ñuu yukan. Yukan kuu maa yivi ja kunchuku ini ñuu ii, ñuu Jerusalén jaa un.

22

¹ Yukan ti ángel un ni xna'an ya nuu ri ñin yucha ini ñuu un. Ti yucha un iyo ndoo ii kuiti ja ndincha ii nuu. Ti yucha un ni kaña chii mesa nuu ta'u Yandios jniñu jiin maa Lelu ya. Ti jika nducha un ja kuu maa yivi kanchuku ja kuu taka saa ni yukan. ² Ti jika nducha un sava ma'ñu ichi ka'nu ja ya'a sava ñuu un. Ti ndinduu yu'u yucha un ka'ñin yujnu vixi ja kuu maa yivi kanchuku ini ñuu un. Ti yujnu vixi yukan ja'a nde'e uxi uu jinu ja kuu ñin kuiya, chi na yoo kuun nde'e xini yujnu un. Ti nda'a yujnu un kuajniñu ja kuu tajna, ti jiin yukan ni kuu tajna yivi taka nación.

³ Ti taka ja ka jito u'u Yandios tukaa kuu kuiti kivi ini ñuu yukan. Maa Yandios kancha ya nuu mesa ja ta'u ya

jniñu jiin Lelu ya. Yukan kanchuku yivi ya, yivi ja nuu maa ñin ni maa ya ka junukuachi i. Ti ka chiñu'un i maa ya. ⁴ Ti kuni i nuu ya kuu nduu kuu ñuu, ti kuncha sivi ya yujiña i. ⁵ Yukan tukaa koo jakuaa ini ñuu un. Tukaa nandi'i i ja ndincha ndikandii, chi kuncha maa Jito'yo Yandios ja janducha ii maa ya nuu i. Sia'an koo ja kuu yivi ñuu un, ti ta'u i jniñu jiin maa Yandios ja kuu saa ni.

Sanaa ni ti ndenda Cristo

⁶ Yukan ti ni kachi ángel un nuu ri:

—Jandaa ndixia kuu taka jnu'un ja'a, chi maa Jito'yo Yandios kuu ya nakaji nau kuu maa chaa ni kuu profeta ja ni nakachi da jnu'un ya. Undi najana'an ni ka nakachi da maa ñin ni jnu'un ja ni xna'an ya nuu da naa da, chi nuu maa ñin ni maa ya ni ka junukuachi da. Ni taji ya tajnu un ni ka ndiso da jniñu, nava na xna'an ya taka jniñu ja kuan kuyajni koo —ni kachi ángel un.

⁷ Yukan ti ni kachi Jito'yo:

—Jandaa ndixia ja kuan kuyajni ndenda tuku ri. Ti na kachi ri ja na koo sii ini taka yivi ja kuandatu i jnu'un Yandios, jnu'un ja yoso nuu tutu ja'a—ni kachi maa Jito'yo.

⁸ Maa ri kuu Juan, ti ni jini ri taka jnu'un ja ni chiso ri nuu tutu ja'a. Ti na ni jini ri taka ja ni xna'an ya nuu ri, ti ni jiniso'o ri taka jnu'un un, ni jakunjiti ri nuu maa ángel ja ni xna'an taka jniñu ja'a nuu ri, chi kuni chiñu'un ri ya niku. ⁹ Ko su'va ni kachi ya jiin ri:

—Koto sa'a ra sia'an, chi suni junukuachi jna'an ri jiin ra nuu Yandios, jiin taka ñani ra ja suni ka nakani da jnu'un da, jiin tendi'i yivi ja ka janta'u jnu'un yoso nuu tutu ja'a. Yukan kuu ja nuu maa Yandios na chiñu'un ra —kachi da.

¹⁰ Yukan ti ni kachi ángel un nuu ri:

—Koto chisa'yi ra jnu'un Yandios ja yoso nuu tutu ja'a, chi ja kuan kuyajni kivi ja keja'a kuu ndaa. ¹¹ Nusa ti yivi ja ka sa'a jniñu ndeva'a, ti na siin sa'a ndeva'a i nusa. Ti yivi ka sa'a jniñu ja tu ka jini jnukanuu, ti va'ga na siin sandee nuu i nusa. Chi tu nakani kuiti ini yivi un vasu nasa ga na ka'an yo. Ko vanuxii yivi ja ka nakutu ini jiin jniñu ndaa, ti na kachi ri ja na siin nakutu ini i ja sa'a i mani ja va'a. Ti yivi ja ni nakaji Yandios ja kivi i nuu nda'a ya, ti na kachi ri ja yukan na kendo i —ni kachi ya.

¹² Yukan ti ni kachi maa Jito'yo:

—Jandaa ni kuu ja yachi ni ndenda tuku ri, ti xndichi ndaa ri siki yivi naa i. Kivi jña na ti nakua'a ri ta'u nuu iin iin yivi naa i siki nasa kaa maa jniñu ni ka sa'a i. Kivi yukan kuu ja tejna'an ri ta'u i. ¹³ Ti ndiso ri jniñu ja sa'a ri un, chi kuu ri nanu letra A jiin Z nuu keja'a ti nuu xndi'i, chi maa ri ni skeja'a ndi'i, ti suni maa ri kin sino. Maa ri kuu Yandios ja iyo undi na sa ti keja'a ga ñuyivi, ti koo ri ja kuu saa ni vasu naa ndi'i taka ga ja iyo.

¹⁴ Ja yukan ka'an ri ja na koo sii ini yivi, ti na siin sandoo i undi ini añu i. Chi ka kuu i nanu yivi ja ni ka nakacha i sa'ma i, ti tendi'i i nakui'na sa'ma ndoo ii, chi ni ka ndundoo undi ini añu i. Ti yivi un kuu ja kivi koyo yuxe'e ñuu maa Yandios, ti kuu kaji i nde'e yujnu ja ka yaji maa yivi Yandios, yivi kanchuku jiin ya ja kuu saa ni yukan, ja tu kuū kuiti i. ¹⁵ Ko na kachi ri ja yukan tu kuu kuiti kivi koyo yivi ja ka sa'a jniñu ndeva'a, ja kanda nanu ina. Ni tu kuu kivi ja sa'a tasi. Ni tu kuu kivi ja ka jika jiin jnu'un sii ini, ni yivi ja ka ja'ni ndiyi, ni yivi ja ka chiñu'un santu, ni yivi ja ka xndoña'an, tu kuu kuiti kivi i ñuu yukan —ni kachi maa Jito'yo.

¹⁶ Yukan ti ni siin ka'an maa Jito'yo, ti ni kachi ya:

—Maa ri kuu Jesús. Ti maa ri ni taji ángel un ja ka ndiso da jniñu ja xna'an da jnu'un ja'a nuu ra. Nusa ti nakachi

jnu'un ja'a nuu taka yivi ka kandixia. Ti maa ri kuu ja vaji nuu jna'an rey David, tata yo najana'an ja ni kuña'nu da nuu nación Israel. Yukan vaji ri ti vii kuña'nu ri nanu vii ndinchaa chuxini ja ndenda taka jaña'an —ni kachi ya.

¹⁷ Ti ndiyo ini maa Espíritu Yandios ja nchaa yachi Jito'yo Jesús. Ti suni sia'an ka ndiyo ini yo, chi nuu maa ya ka kuu yo nanu iin ñasi'i ja ni nanda'a ña jiin yii ña. Ja yukan na kachi yo ja nchaa yachi Jito'yo. Ti suni sia'an na kachi taka ga yivi ja kuniso'o i jnu'un ya.

Ti nu iyo yivi ja ndiyo xaan ini i ni'in i jnu'un ndaa Yandios, ti kundiyoyi ini i ja kuncha i jiin ya, ti na kakanta'u i nuu ya ti na kua'a ya nuu i, ko kua'a ya sia'an ni ta'u un kuta'u i, ansu xiko ya. Nanu kua'a yo nducha nuu iin yivi nuu ichi i, suni sia'an kua'a Yandios nuu yo nu na kakanta'u yo nuu ya. Ti tu chikua'a ya ja kua'a ya nuu yo, chi uuni kua'a ya. Yukan ti ni'in yo ta'u ja kuchaku yo jiin ya ja kuu saa ni.

¹⁸ Ru'u Juan, na xndaku ni'in ri siki jnu'un Yandios ja yoso nuu tutu ja'a. Xndaku ni'in ri ja koto ma ni iin yivi na nachiso i vi'ga ja ka'an nuu tutu ja'a, chi nu tuu, ti maa Yandios nakua'a ya taka nundo'o ja yoso nuu tutu ja'a siki i. Ti kuncha kuachi siki taka nuu nundo'o ja ka'an nuu tutu ja'a.

¹⁹ Xndaku ni'in ri chi nu ka iyo yivi ja ka kuni kenchaa i iin jnu'un ja ka'an nuu tutu ja'a, nusa ti na nda'va Yandios sivi i nuu tutu ya nuu ka yoso sivi taka yivi ja kuncha jiin ya. Ti tu kua'a ya jnu'un ja kivi i ñuu ya. Ni tu ni'in kuiti i nde'e yujnu vixi ja ka yaji yivi kanchuku jiin ya ja kuu saa ni.

²⁰ Yukan na ti maa Jesús, ja ni xna'an ya taka jnu'un ni chiso ri ja'a, maa ya ni kachi:

—Jandaa ndixia ja yachi ni nchaa ri —ni kachi ya.

Ti ni kachi ri jiin ya:

—Jito'yo Jesús, sia'an na koo nusa. Na nchaa yachi ni. Ti sia'an na koo —ni kachi ri.

²¹ Ti ru'u Juan, ñu'un ini ri ja kuu taka ro'o naa ra, ja na chindee chituu maa Jito'yo nuu ñn ñn ra naa ra. Ti vi'i ga na kunda'u ini ya nuu ra naa ra. Ti sia'an na koo.

Nuevo Testamento en mixteco de Yosondúa
New Testament in Mixtec, Yosondúa (MX:mpm:Mixtec, Yosondúa)
copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Yosondúa

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Yosondúa [mpm], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Yosondúa

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Feb 2021 from source files dated 12 Feb 2021

28a989a2-bd36-59ff-b10d-452e0cb74797